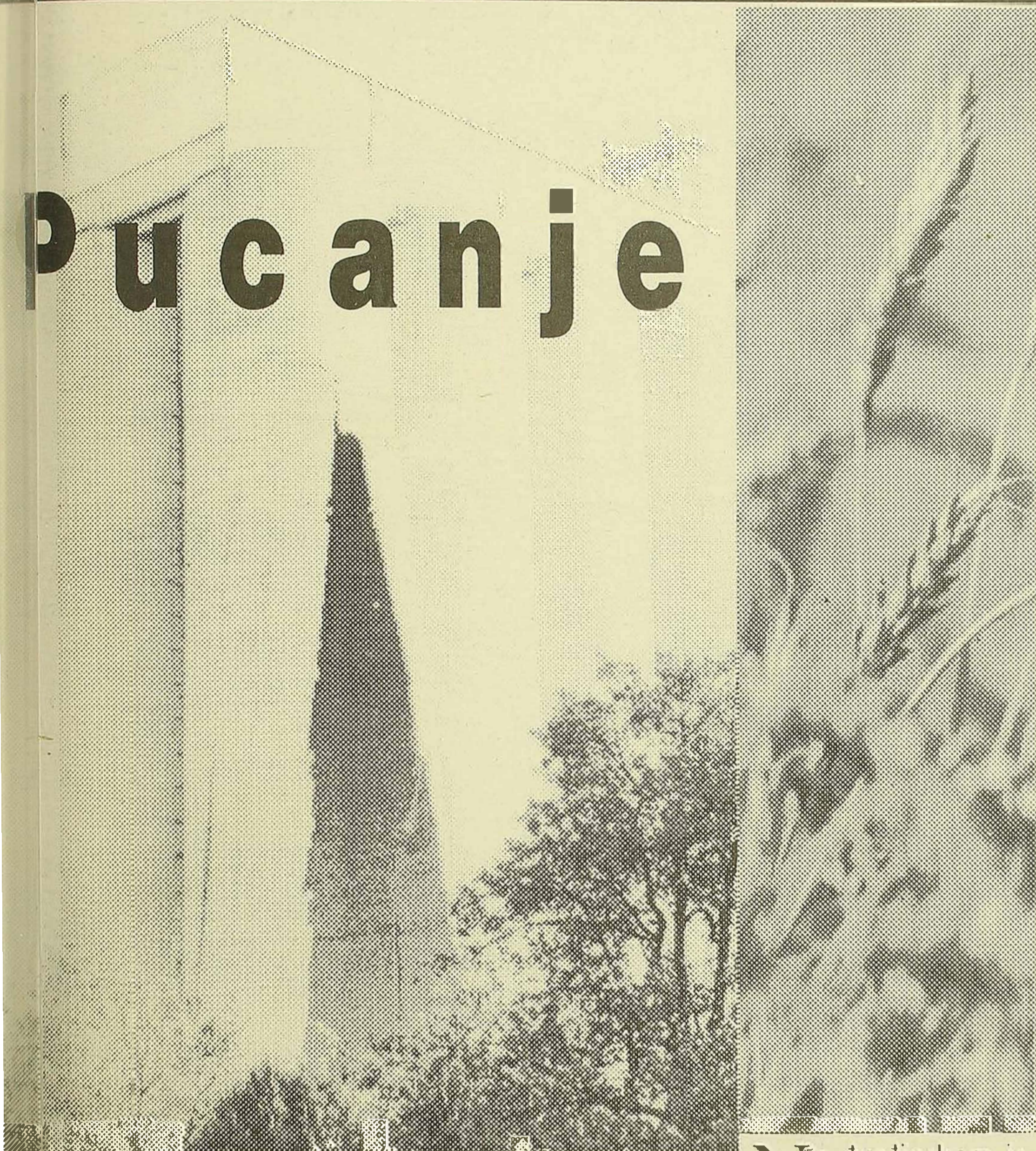

subotički dvotjednik

Godina IV. ❖ Broj 75 ❖ 27. rujna 1997. ❖ Cijena 2 dinara

Pucanje

Na durdinskom je kompleksu

sika prošloga tjedna jedno spremište za poljoprivredne proizvode jednostavno puklo. To su odmah mnogi stručnjaci, uz traganje za uzrocima, ocijenili kao rijetku pojavu, dok su djelatnici osiguravajućih zavoda, nakon utvrđivanja štete, prionuli na popravku.

No, u tomu djelu, ujedno, možemo prepoznati sadržanu simboliku i mnogostruka tumačenja toga, na prvi pogled samo „građevinskog“, čina. Jer, ukoliko se prenese na druge ravni tumačenja, pokazuje se neobično inspirativno. Recimo, podsjeća na osramoćenja oblikom pitanja: što to kod nas još nije puklo, to jest izgubilo granicu. Po svim razinama.

Naprasno se bivša domovina raspukla u krvi; raspukli ljudi izljevali su svojom mržnju, koja je kulminirala ubijanjem drugih; raspukla je granica pristajanja na bijedu i poniženja; raspuklo se dostojanstvo čovjeka...

Posljedice pucanja, dakle, iz vlastitog iskustva, dobro poznajemo. Stoga moramo znati da ono što je čvrsto i nije puklo, što ima granicu i mjeru, brižno čuva svašta u sebi. A kad pukne, sve teče na sve strane.

Puknuto, dakle, treba popraviti. Zaliječiti. Uvući u granice pristojnog ono što je nepovratno izgledalo nekontrolirano.

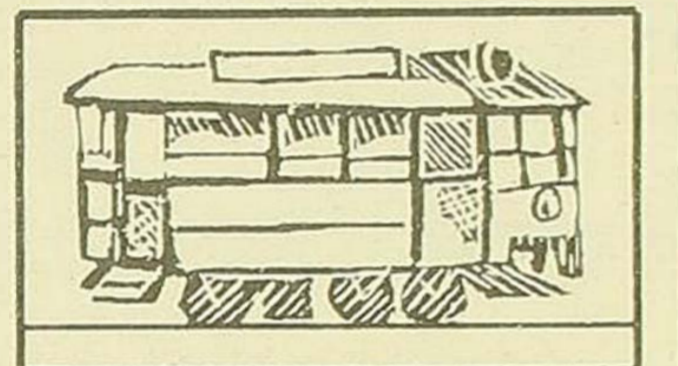
Ima li bolje slike i prilike za opis stanja gdje smo bili i gdje zapravo jesmo? (t. ž.)

Tjednik najboljih namjera „ДАНИ“, broj 281. pišući o izborima '97, u jednom nadnaslovu kaže:

**НЕДЕЉКО ШИПОВАЦ,
SAVEZNI MINISTAR
ЗА
ПОЉОПРИВРЕДУ
И ПРЕДСЕДНИК
ВОЈВОЂАНСКИХ
МАЂАРА**

Pitamo se šta će na sve ovo reći gospodin Kertes!? Konačno su i Mađari našli svog ujedinitelja. O Hrvatima, ugroženim Srbima i ostalim nacionalnim većinama u R Jugoslaviji drugom prigodom.

Stota obljetnica „Subotica-trans“

Tramvaj - zvani želja!

Prije stotinu godina, 12. rujna 1887., krenuo je prvi tramvaj na relaciji Somborska kapija - Palić. Ove godine istoga dana, ali sto godina kasnije, u velikoj vijećnici Gradske kuće, svečanom sjednicom Upravnog odbora „Subotica-transa“ proslavljena je ova za povijest grada vrijedna obljetnica.

Direktor „Subotica-trans“ Branko Horvat ovom prigodom govorio je o povijesnom razvoju poduzeća.

Čestitajući jubilej, gradonačelnik József Kasza je u ime SO Subotica „Subotica-transu“ dodijelio spomen-plakat grada Subotice, koju je primio János Németh, predsjednik Upravnog odbora, a direktoru Branku Horvatu uručen je poseban dar.

Ovom prigodom u vestibulu Gradske kuće otvorena je izložba fotografija koju je pripremio Augustin Juriga, a na samoj svečanosti gostima je podijeljena monografija „Subotica-trans“.

Inače, tramvaj je u Subotici ukinut 1974., i od tada se Subotičani prevoze autobusima, a žal za tramvajem još u srcima tinja. Dobro bi bilo razmisliti da se on ponovno pojavi na našim ulicama. (v. s.)

kut Postizborni muk

Premda je predizborna šutnja trajala svega 48 sati, ono što će slijediti nakon ovih izbora bit će pravi muk. Muk, čije će trajanje potrajati dugo više ili dulje. Buka na kojoj se gradila, ne samo ova prepuna magle, izborna kampanja brzo će splasnuti...

Jer, ovdje nije bilo, niti sada ima, ili ima vrlo malo, autentičnih, razložnih i mirnih glasova razuma za rješenja naših nagonilanih problema. Stoga je predstojeći muk sablazan. On prijeteći i opominje. A nudi malo toga.

Tomislav Žigmanov

Uvodnik

Lakše se diše

Disati je teško! Izvjesnost je konačno postala izvjesnija od same izvjesnosti. I da nevolja bude veća, ništa nije nametnuto, što je i u redu, ali opet ne valja!

Nema više grča ni u oku, ni u uhu. Izbori su prošli, bar ovi. Sve je stalo. Ostalo je šarenilao plakata po zidovima, po trotoarima, a neki su pokušali svoje plakate zalijepiti i na parče njihovog neba. Sve ovo rječito svjedoči o našoj „zreloj političkoj misli“ i zagubljenoj svijesti, o bezobzirnom, demokratskom napadu na nas same od nas samih.

U subotičkoj izbornoj jedinici pojavilo se devetnaest izbornih listi. Neke u svojem nazivu imaju više slovnih znakova nego što su dobili glasova. I ako broj 19 pomnožimo sa 6 i oduzmemo 8, dobit ćemo impozantnu cifru od 106 pretedenata

za republički parlament. U jednom trenutku prijetila je opasnost da ćemo u Subotici imati više kandidata nego glasača. I svi su nešto obećavali, uvjerali sebe i druge kako su upravo oni ti bez kojih ovo društvo, ova država ne može. Neki su otišli toliko daleko da su si obećali da se, ukoliko na izborima ne prođu, politikom neće više baviti. Na žalost njihovu, a na našu opću radost, ne vjeruju oni ni u svoja a kamoli u tuda obećanja... I tako, evo uskoro njih ponovno na nekim novim, ljepšim i starijim izborima.

Inače, što je ovdje lijevo što desno, saznat će se malo sutra. Jer, kako nam ide, ovdje je sve lijevo u smislu lijeva, lijeva, sjeno, slama.

Za neku seriozniju analizu minulih izbora ima vremena: analizirat će se sve. Ali, u biti, za takvom analizom nema potrebe, jer što analizirati kada je crni u prvom potezu odigrao g-7, a bijeli drugu partiju predao, ne stoga što je uvidio s kim ima posla, nego što je shvatio da je šah misaona igra i da se igra u dvoje.

Stoga se teško sada diše, premda je zrak čist, toliko čist da u njemu skoro ni zraka nema. A u nedostatku analize, u međuvremenu, treba čitati Jaroslava Haška.

Vojislav Sekelj

Šta da Vam kažem?

Sreća u nesreći

Bog nam je, ipak, naklonjen. Mislim nama, biračima u Srbiji. Zadovoljstvo da glasamo Bili ne glasamo imamo tako reći svake godine. Ponekad i više puta, u zavisnosti od položaja zodijačkog znaka „Krvopija“, sa podznakom budala.

Ovog puta, na primer, imali smo neizrecivu sreću da biramo između 17 predsedničkih kandidata. To je i naše iskušenje sreće, jer Ameri, mrski ugnjetači Indijanaca i Crnaca, najčešće imaju po dva kandidata. I, zamislite, prosečnog Amerikanca koji izlazi na izbor za predsednika, kad tamo, na listiću, dva imena.

Obesim ti takve izbore i obesim takvu pamet.

Naša sreća ovog puta ogleda se i u rezultatu poslednjih izbora. Naime, ranije je vlast kvarila ljude. Bar tako se govorilo, a to niko nije demantovao. Sada, verovatno, imamo osposobljene kadrove. Spremne, potpuno, da se uhvate u međusobni koštac pa, ako treba, i sa kriminalcima.

Nesreća priče je što će se sada i ono malo državnog bogatstva raspodeliti u koaliciono-stranačke krugove koji nisu bili u prilici da ništa maznu, pa će nama, koji bi da žive i nekako prežive, a nemaju u džepu nijednu partijsku legitimaciju, ostati još manje nego što smo imali.

Ima leka i za to. Dosetio sam se da bi za neke naredne predsedničke izbore moglo da se prijavi bar deset hiljada kandidata. Ako mi padne mrak na oči prijaviću se i ja, onako refleksno – kud svi Turci... Deset hiljada potpisa i nije neki problem sakupiti. Pismeni smo mi ljudi. Mislim na nas, birače. Organizujemo se, popunimo liste i obećamo brda i dolova (a naročito brda) i svakom glasaču u Republici pošaljemo svoje propagandne materijale. Biće to, brajo moj, paketčina hartije od koje će glasači imati bar neke koristi. Predložiću da papir bude mekan i beo sa što manje podataka o kandidatu, da bi glasači živeli u neizvesnosti sve do trenutka dok Izborna komisija ne saopšti ime pobjednika.

Zaradiće naša industrija celuloze, boja i lakova, stampari, dizajneri, pošтари, vazduhoplovne jedinice, besposličari, penzioneri, angažovani kao pomoćno osoblje, proizvođači sendviča. Čitava armija ljudi biće na zaradi ako se na sledećim izborima kandiduje deset, a može i sedam (zbog „Lotoa“) hiljada kandidata na mesto predsednika Republike. Kada takva lista dođe pred jutarnjeg bunovnog glasača, on bi dobio apartman, meni za tri dana, totalnu izolaciju kako bi se izbegla „neprincipijelna koalicija“ i glasao bi na miru i po savesti. Posmatrači bi dobili dvoglede, durbine i druge nišanske sprave, zbog kojih je jedan naučnik završio na lomači, pomno bi posmatrali od Horgoša do Dragaša da li je bilo nepravilnosti.

Biće, naravno, još novina prilikom sledećeg glasanja, ali to neće nikome smetati jer će Srbija, kako smo čuli, u 21. vek ući kao moderna država sa velikim nacionalnim dohotkom, kao deo evropske asocijacije demokratije.

Ako je tako, a ja slepo verujem svim minulim predizbornim obećanjima, onda nije veliki problem što se u tom, 21. veku, možemo malo zabavljati sa desetak hiljada predsedničkih kandidata.

Nećemo, valjda, ostati na nivou Amera pa da imamo samo dvojicu pametnih ljudi i da se opredeljujemo za njih.

Kod nas demokratije ima tradiciju bar sto godina. To, istina, pomalo sada smeta nekima, ali mi se ne obaziremo na sitnice.

Nebeski smo mi, bre.

Milenko Popadić

Ovaj broj „Žiga“
izašao je uz potporu
Fonda za otvoreno
društvo.

Tipp-Optika
SUBOTICA
Maksima Gorkog 26
Telefon: 551-045

RADNO VREME:
Radnim danom 9.30-12.00
16.30-19.00
Subotom 9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta
za korišćenje istih, svakim radnim danom od
17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:
-10% popusta kod gotovinskog plaćanja
-plaćanje u više rata
-mogućnost žirnog plaćanja

ŽIG 27. rujna 1997.
broj 75

Izdavač: HKK „Bunjevačko Kolo“
Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15, 2400 Subotica
E-mail: Jasminka.Bacic@BBS.TIPP-TOPP.Co.Yu
Tel: ++381-24-28-334
Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:
Vojislav Sekelj

Zamjenik glavnog urednika:
Tomislav Žigmanov

Uredništvo:
Lazar Merковиć, Nela Skenderović,
Mirko Kopunović

Tehnički urednik:
Jasminka Bačić

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za
informiranje Republike Srbije pod brojem 1620
od 25. travnja 1994. godine.

ŽIG izlazi svake druge subote

Elektronsko izdanje „Žiga“ može se čitati na BBS-u Tipp-Topp Systema Subotica. Telefon: 024/552-552

Izbori '97

U Sjeverobačkom okrugu, Izborna jedinica 5, od ukupno 102 upisanih birača u Subotici, Bačkoj Topoli i Malom Idošu 89.895 građana, tj. 54,44%.

Za predsjedničkog kandidata koalicije „SPS-JUL-ND – Slobodan Milošević“ Zorana Lilića glasovalo je 27.937 birača. Na istom mjestu je kandidat Srpskog pokreta obnove Vuk Drasković sa 14.927 glasova, dok je na trećem kandidatu Srpske radikalne stranke Vojislav Šešelj s 13.916 glasova.

U Sjeverobački okrug u republičkom parlamentu imat će šest zastupnika: tri zastupnika daje Savez vojvođanskih Mađara, dva zastupnika SPS-JUL-ND, a jednog zastupnika Srpska radikalna stranka.

Za izbore za republički parlament u ovoj izbornoj jedinici birali su se mogli opredijeliti, odnosno birati između 19 izbornih listi. Rezultati su sljedeći:

Savez vojvođanskih Mađara	26.112 glasova
Koalicija SPS-JUL-ND	17.174
Srpska radikalna stranka	13.953
Savez građana Subotice	3.647
Demokratski savez Hrvata u Vojvodini	3.299
Koalicija „Vojvodina“	3.314
Srpski pokret obnove	3.814
Grupacija građana „Blaško Gabrić“	2.145
Demokratska stranka vojvođanskih Mađara	3.126
Demokratska zajednica vojvođanskih Mađara	2.217
Savez komunista Jugoslavije	1.026
Socijaldemokratija	987
Demokršćanski pokret vojvođanskih Mađara	1.068
Demokratska alternativa	694
Vojvođanska stranka	614
Vojvođanska zelena stranka	346
Partija prirodnog zakona	302
Grupacija građana „Sjeverna Bačka“	275
Demokršćansko demokratsko sjedinjenje	297

(v. s.)

U povodu subotičkih rezultata izbora

ZA KOGA SE GLASovalo

ili - kako se uspješno pomagalo koaliciji SPS-JULJ-ND-BŠS i Šešeljevima radikalima?

Od uspostave formalnog višestranačja u Srbiji, vladajuća garnitura se uspješno koristi s nekoliko trikova kako bi opstala na vlasti. Prije svih temelj vlasti je orwellovska kontrola državnih elektronskih medija, te je njihovo otvaranje u najneposrednijoj vezi s prevazilaženjem postojećeg kvaziparlamentarizma. Zatim, vrlo uspješni rezultati postižu se bacanjem koski među ozbiljne oporbene kandidate, kako bi se oni među sobom posvađali (bila jednom koalicija „Zajedno“).

Međutim, osobeno mjesto ipak zauzima razlivanje glasova nezadovoljnika režimom na ostale manje važne oporbene stranke i pojedince kako bi se izgubila koncentracija glasova na određenu osobu ili stranku sposobnu za otpor SPS-u i njegovim trabantima. Ovaj trik se po tko zna koji put opetovao u Subotici na izborima za višu razinu (pokrajina, republika, federacija).

Premda stara kineska poslovice kaže da se samo glup čovjek spotakne više puta na isti kamen, neki i dalje uspješno sanjaju da je važno pokazati da postojimo. Zbog svoje narcisoidnosti, urotničkih teorija, potreba za samodokazivanjem (ili iz drugih, od očiju javnosti, skrivenih razloga!), nekima je u Subotici to doista teško shvatiti, te se samo tako dogodilo da Subotičani izaberu tri zastupnika SVM-a, dva zastupnika SPS-a i jednog zastupnika SRS-a. Naime, nepotpuni rezultati izbora govore da je SVM-u trebalo samo nekih tisuću i pol glasova da dobije četvrtog zastupnika, ali je uslijed toga manjka ovo mjesto pripalo ekstremnoj Šešeljevoj stranci.

zoon politikon

Unatoč „predizbornom“ otvorenju, mnogi nedostaci

Je li završena „autocesta“?

Kao što svi znamo, budući smo o novome „povijesnom“ događaju izloženi trodnevnom izvještajima na vjernih kanala PTC-a, u nedjelju je, 14. rujna, tjedan dana prije republičkih i predsjedničkih izbora u Srbiji, predsjednik Savezne Republike Jugoslavije Slobodan Milošević svečanim činom otvoreno ustio u upotrebu, još 1990. započetu gradnju, samo jedne trake, znači dijela, autoceste u duljini od 55 kilometara na relaciji Feketić – Hegoš. Očito stavljen u funkciju predizborne kampanje vladajuće partije, valjda da se obnevidjelom koju pokažu „koraci od sedam miliona“ našeg „svestranog napredovanja“ ovaj je put otvoren premda nije završen u cijelosti! Naime, stavljanje u korištenje, on je jednom dijelu čitav Mjesne zajednice „Šupljak“ dovelo velike probleme, o čemu su preko otvorenog pisma upoznali i predsjednika Miloševića.

U njemu građani ove mjesne zajednice navode kako prateći objekti na otvorenoj polu autocesti, recimo „sitnice“ kao što su nadvožnjaci,

sporedni putevi i nasipi, nisu dovršeni, a što im uveliko otežava svakodnevni „normalan život i rad“. Tako, primjerice, jedan dio djece ovoga naselja ne može doći do svojih škola, neki radnici samo zaobilaznim putevima mogu odlaziti na posao, neki seljaci ne mogu doći do svojih njiva, dok neki građani uopće ne mogu ni izići iz svojih seoskih dvorišta!

Iz toga razloga, subotički gradonačelnik József Kasza je u ponedjeljak, 22. rujna, posjetio revoitirane žitelje, te najavio blokadu ove polu auto-cesti za utorak, 23. rujna, ukoliko se na nađe hitno rješenje ovoga ne maloga problema. Da je njihovo upozerenje ozbiljno shvaćeno, potvrđeno je nazočnošću visokih Vladinih dužnosnika na licu mjestu. Naime, pomoćnik ministra za promet i veze Aleksandra Cvetanovića u utorak je posjetio sporni, nezavršeni dio puta, te obećao rješenja svih problema u najkraćem roku, čime je opravdano nezadovoljstvo žitelja umireno.

(t. ž.)

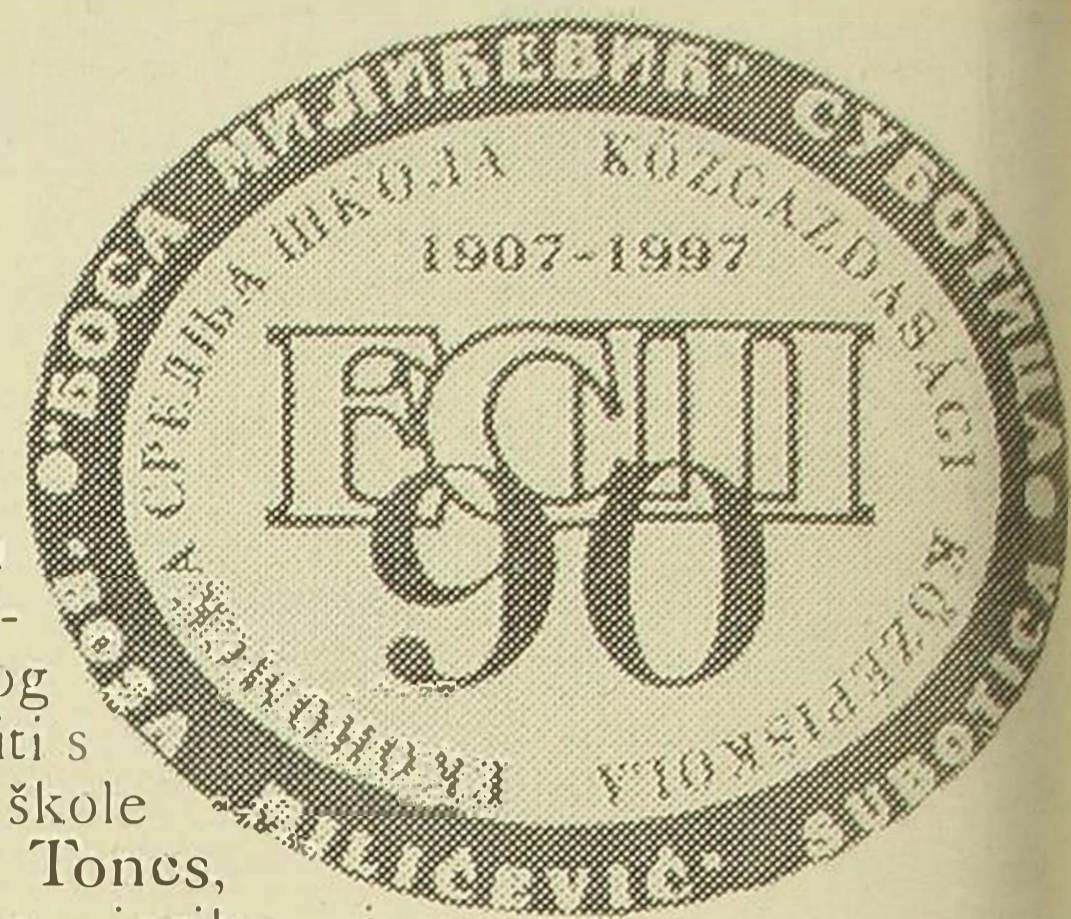
Aforizmi

- Kad smo se već našli u ovom crvenilu, želim vam da se ne stidite!
- Na izborima biramo sporedne uloge. One glavne se dodjeljuju.
- U Srbiji je u modi multilaterarna kompenzacija. Učenici je s nestrpljenjem očekuju i u školstvu.
- Za vrijeme izbora poštivat ću šutnju, a poslije izbora iznijet ću svoje slobodne sudove na ulicu.
- U policiji se ne može eksperimentirati. Zato ona sve više ispituje.
- Kad bi Diogen ovih dana došao kod nas, njegov fenjer bio bi crvene boje.
- Pozivaju se svi građani da izađu na izbore. U protivnom, smatrat će se da su izgubili dobar glas.
- Ja ću na izbore opet izaći, jer ne želim da me vode.
- U toliko demokratskih zemalja održavaju se izbori, ali promatrači žele doći samo kod nas.

Dujko Rurje

Devedeset godina postojanja

Pored subotičke gimnazije, koja slavi 250 godina od osnutka, još jedna subotička prosvjetna ustanova slavi ove godine značajnu obljetnicu. Riječ je o Ekonomskoj srednjoj školi „Bosa Milićević“, koja slavi devedesetu obljetnicu svojega postojanja. Naime, ona je počela s radom 1907. na planu obrazovanja mladih Subotičana isključivo za potrebe, tada u gradu već izuzetno razvijene, trgovine, koji su do tada stjecali znanja iz ove oblasti u postojećim trgovačkim školama u Somboru ili Segedinu. Obljetnica škole obilježena je svečanom akademijom i prigodnim programom, u nazočnosti uzvanika, profesora, te bivših i sadašnjih učenika, u velikoj vijećnici Gradske kuće, u utorak, 23. rujna.

Povijest škole, kako je u svojem obraćanju rekao sadašnji ravnatelj **Stojan Turanov**, počela je s jednom sjednicom gradske uprave davne 1907., na kojoj je donijeta odluka o otvorenju trgovačke škole. Shodno tomu, isti upućuje zahtjev prosvjetnim vlastima u Segedinu, koji molbu Subotičana odbijaju. Budući da gradske vlasti nisu na sebe mogle preuzeti financijsko izdržavanje, od „gradske škole“ se odustaje, ali ideju prihvaća renomirano subotičko Trgovačko udruženje „Lloyd“, koje na svojoj sjednici od 20. kolovoza 1907. donosi odluku da će ono osnovati i financirati jednu trgovačku školu. Na njihovu molbu, mađarsko Ministarstvo vjere i prosvjete iz Budimpešte odgovorilo je pozitivno. Već 22. rujna iste godine, predstavnici

„Lloyda“ održavaju sjednicu s predavačima, kako bi narednog dana škola počela raditi s 43 učenika. Na čelu škole se nalazio **Gusztáv Tócs**, profesor mađarskog jezika i književnosti u gimnaziji.

Škola je u početku, točnije do 1916., bila isključivo muška, da bi od te godine ona postala mješovita. Sadašnja Ekonomska srednja škola je tijekom povijesti nekoliko puta mijenjala svoje pridjeve u nazivu (Trgovačka, Viša trgovačka, Srpsko-bunjevačka viša trgovačka, Srednjoškolski centar za obrazovanje radnika ekonomskih zanimanja...), a od 1952. dobiva ime „Bosa Milićević“, po svojoj učeničici, koja je od povreda u studentskim nemirima u Beogradu 1938., umrla 1940. Skolom su do sada ravnali 10 ravnatelja. Također, škola je promijenila i desetak lokacija, a danas se nalazi u ulici Đure Đaković. Danas je ova škola, naglasio je ravnatelj **Stojanov**, respektibilna odgojno-obrazovna ustanova, suvremeno opremljena, a školuje više od 800 učenika za ugostiteljska, trgovačka i ekonomska zanimanja u trogodišnjim i četverogodišnjim razredima.

(t. ž.)

József Kasza uputio otvoreno pismo Mirku Marjanoviću

Nije ispunjeno ni jedno dato obećanje

Subotički gradonačelnik **József Kasza** uputio je prošlog tjedna otvoreno pismo predsjedniku republičke Vlade **Mirku Marjanoviću** u kojemu ga obavještava kako niti jedno obećanje, koje je dao subotičkom izaslanstvu prigodom susreta u Beogradu 27. svibnja, nije realizirano od strane Vlade čiji je predsjednik. Srbijanski je premijer tom prigodom, podjseća ga subotički gradonačelnik u otvorenom pismu, obećao da će Subotica u najkraćem roku dobiti sredstva iz državnog proračuna za rekonstrukciju zgrade Narodnog kazališta i za izgradnju zatvorenog bazena, zatim da će Vlada podržati zahtjev da Subotica dobije status grada, kao i da će Ministarstvo prosvjete formirati školske odbore i imenovati ravnatelje svih subotičkih škola „na osnovu međusobne usklađenosti lokalne samuprave i subotičkog SPS-a“. Međutim, od toga nije realizirano ništa, što je József Kasza i pokrijepio činjenicama u otvorenom pismu.

Stoga se, nastavlja dalje Kasza, „pokazuje da u republičkom centru moći ni nadalje nema ni trunke razumijevanja za Suboticu i njezine stanovnike. Vlada Republike Srbije pokazuje da stanovnici općina nisu jednaki, jer dok se u mnogim mjestima gradi i dijele sredstva nesrazmjerno realnim zahtjevima datih sredina, dotle Vlada ne nalazi za shodno ispuniti ni djelić obećanja datih Subotici. Gospodine predsjedniče! Poznavajući Vas osobno, sklon sam vjerovanju da niste Vi isključivi vinovnik ove situacije, nego su Vaši suradnici poklekli pritisku lokalnih čelnika SPS-a u Subotici, među kojima prednjače upravo gospoda **Ljubiša Ristić**, **Veselin Avdalović** i **Mile Jovičić**. Premda je Vaš mandat na isteku, nadam se da nećete ostati u sjećanju Subotičana kao predsjednik Vlade s neispunjenim ili lažnim obećanjima“, kaže se na kraju otvorenog pisma gradonačelnika **Józsefa Kasze** srbijanskom premijeru **Mirku Marjanoviću**.

(t. ž.)

Rušenje

Otvaranje pивske boce

Da podsjetimo: uoči ovih predsjedničko-parlamentarnih ili parlamentarno-predsjedničkih IZBORA toliko je bilo otvaranja da na kraju čovjek nije smio otvoriti ni vrata reterata. No, u cijeloj toj maniji otvaranja, za razliku od Vlade, ja sam prošao gore. Odem ti ja u jednu mijanu. Sam. Mijana prazna, naručim pivu, a konobar neće bocu da otvori, bulji u televiziju i kaže: „Za otvaranje bilo čega potrebno je bar troje ljudi, dve državne kamere, i nekoliko fotoreportera i to iz nezavisnih medija“. Ne znam je li pošandreo ili uobrazio da je i on neka vlast čim toliko toga otvara. Gledam zatvorenu bocu, i želim nešto srušiti. Ne da hoću, već moram jer rubrika rušenja u „Žigu“ ide dalje nastavlja se, i zato sad želim srušiti Vladu, jer on je otišao sa Perom, fotografom u drugu mijanu, i njima će boce (biti) otvoriti. Al, neki ne smijem ni Vladu srušiti, em izbori, em je Vlada od mene jač(a)i, em je Vladi stalo do moga mišljenja i za sve me pita, za svaku sitnicu me pita, Brine Vlada moju brigu, a zatim Vlada se druži i sa Perom fotoreporterom, i kako onda srušiti Vladu. A zna se da je svak Vlada dobar Vlada, al ovaj moj Vlada je najbolji Vlada čim toliko o meni brine.

A opet, nešto moram srušiti i u ovom broju. Tako, odlučim u hipu srušiti cijelo XXI stoljeće, unatoč oberu koji neće bocu da mi bez gledača otvori.

I sad rušim dvadeset i prvi vek ravno XIX pa neka onda sve ide u zatvoren pivsku bocu.

ELEKTRO-MIX

 INSTALACIJE
 EL. UREĐAJI
 APARATI ZA
 DOMACINSTVO
 Tel: 024 / 35-174
 Sonje Marinković 31

**PLAST
 PRINT**

 ŠTAMPARIJA
 Preradovićeва 6

Servis bele tehnike **FREON** * * * * *
 024/52-918
 vi. **Gabrije Grgo**
 Nikole Kujundžića 10
 stan: Pazinska 11 (22-456)

„Briga“ državnih organa o jeziku hrvatske manjine

Bahatost i očitovanje neznanja

Premda je na teritoriju subotičke općine hrvatski jezik u službenju uporabu usvajanjem Statuta Skupštine općine nešto više od 4 godine, čime se jedino ova općina u SR Slaviji u kojoj žive Hrvati može pohvaliti, vrlo je malo, ili gotovo ništa, učinjeno na planu njegovoga ozbiljnijeg zaživljenja i provedbe u život. Jer, osim isticanja samo nekoliko napisa u lokalnim općinskim institucijama isključivo u gradu, zatim javnih tablica i oznaka, te nekoliko prometnih tablica, niti je o tome naglašavamo da niti jedna tabla institucija Okruga, Općine, P-a, privrede, suda, škola... nemaju napise, niti su skladno donijetoj odluci, na srpskom jeziku (pisanim cirilicnim i latiničnim pismom, na mađarskom i hrvatskom jeziku latiničnim pismima), niti u ovom drugom segmentu službene uporabe jezika ove nacionalne manjine nije se otišlo daleko.

Razlog tomu možemo tražiti u sljedećem. Naime, s jedne strane, odbornici Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini u prošlom sazivu (koji su, to je važno istaknuti, u to vrijeme držali vlast sa Savezom vojvođanskih Hrvata) nakon usvajanja te odluke pokazivali su vrlo malo interesa i aktivnosti za njenu potpuniju realizaciju (a od njih se je i očekivalo da u domenu organiziranja lokalne samouprave to učine), sigurno da je, s druge strane, vrlo ozbiljna zaprijetka dolazila od moćnijih instanci centra vlasti u Subotici, koji su se toj odluci od početka otvoreno protivili.

Takva situacija i stanje onda, naravno, u svojim proizvodima i rezultatima imati ne samo napola uređene stvari glede provedbe odluke, nego se i pothvati koji se učine u tome pravcu izvode neručno. Prvi primjer ovoga drugog, nestručnosti, bili su obavješni listići za prethodne izbore za republički parlament u kojima se nije naveo točan naziv na hrvatskom jeziku za mjesec održavanja izbora. (Navodimo najdrastičnije primjere elementarnog nepoznavanja hrvatskog jezika, izostavljajući iz analize „sličije“ propuste.) Drugi primjer, dogodio se ovoga puta, kada je naziv za mjesec održavanja izbora, „rujan“, „pogoden“, ali su se u to „potkrale“ dvije isto tako kardinalne i nedopustive

pogreške. Naime, na obavješnom je listiću tiskano da se izbori održavaju za izbor „narodnih poslanika u Narodnu Skupštinu Republike Srbije“, a ne „narodnih zastupnika u Narodnu Skupštinu Republike Srbije“, te za „predsednika Republike Srbije“, a ne za „predsjednika Republike Srbije“.

Vjerojatno je teško pronaći odgovornu osobu, a držimo da bi to bilo i neproduktivno, za očitovanje ovoga elementarnog nepoznavanja jezika koji je u službenju uporabi, budući da je do sada cijeli pristup problemu službene uporabe hrvatskog jezika bio neozbiljan, nepromišljen i nesustavan. Glede poboljšanja u rješavanju ovoga pitanja, sadašnja tri odbornika DSHV-a u subotičkoj Skupštini malo mogu tome doprinijeti, jer predstavljaju nedovoljnu snagu. Predstavnicima, pak, „građanskih“, „političkih stranaka, koji su deklarativno puni

borbe za razne oblike „ravnopravnosti“ manjinskih zajednica, svojim su dosadašnjim gestama i postupcima neznatno činili u pravcu oživotvorenja ravnopravnosti, pa i u segmentu prava manjine na službenju korištenje vlastitog jezika. Stoga od njih ni ne treba očekivati kvalitetni-

da će se u nedjelju 21. rujna 1997. godine u vremenu od 7–20 sati, održati glasovanje za izbor:

– NARODNIH POSLANIKA U NARODNU SKUPŠTINU REPUBLIKE SRBIJE

– PREDSEDNIKA REPUBLIKE SRBIJE

Neznanje ili ruganje?

je i sustavnije zalaganje za službenju uporabu hrvatskog jezika.

Što onda učiniti? U sadašnjoj složenoj situaciji kada se ne vide ozbiljnija nastojanja od strane DSHV-a, „jedinog zastupnika interesa hrvatskog naroda u Vojvodini“, vjerojatno ništa. Stoga se s „opravdanim“ razlogom kao osnovana čini činjenica kako Hrvati nisu sposobni svoj jezik upotrebljavati na ispravan način. Isto tako, bit će to još jednom dobra prigoda za „proaktivnu“ stranu koja će likovati, kao i prošloga puta, u smislu „rekli smo da im ni ne treba dati upotrebljavati njihov jezik kada ga ni sami ne poznaju“.

No, ovo je još jedan u nizu primjera iz kojega se zorno vidi kako je, zapravo, ozbiljna realizacija svake ideje u politici, pa bila ona i na planu ostvarenja prava na ravnopravnu uporabu jezika.

Tomislav Žigmanov

Predstavljena knjiga dr. Marka Sente

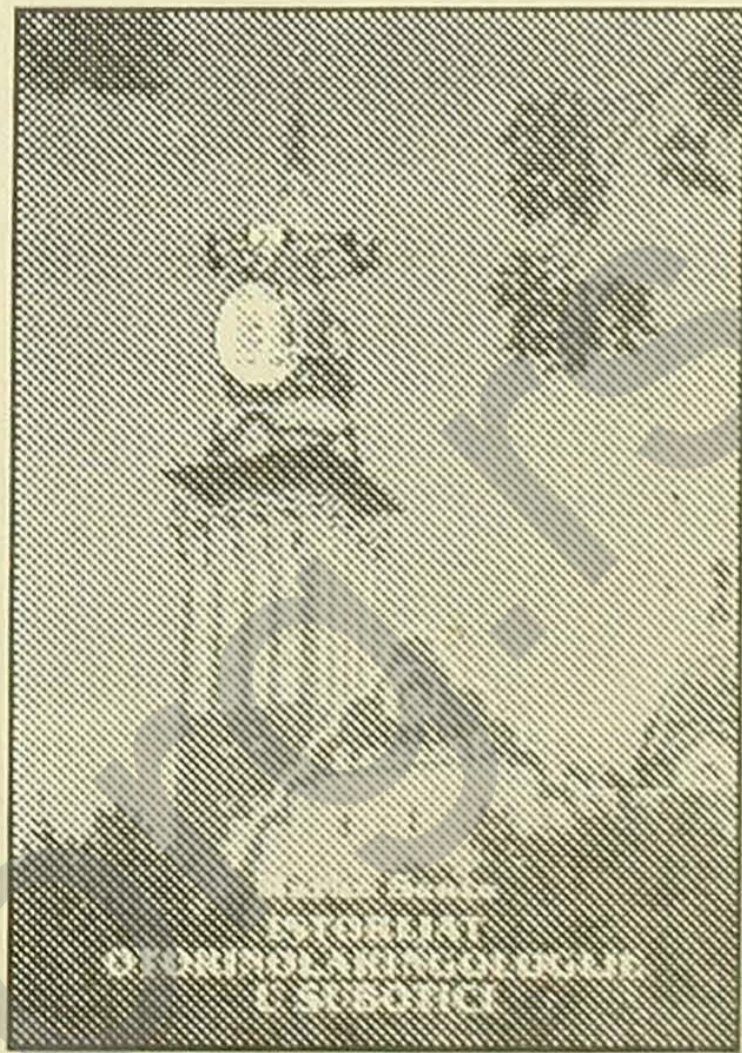
O povijesti otorinolaringologije u Subotici

U godini kada Subotica proslavlja stogodišnjicu postojanja moderne gradske bolnice, što je obilježeno i vrijednom povijesno-studijom dr. Emila Libmana, „Subotička bolnica – od obliškog doma do savremenog stacionara“, još je jedan segment bogte povijesti zdravstva u našem gradu povijesno-znanstveno obilježen, te predložen javnosti. Naime, krajem prošlog mjeseca objavljena je knjiga dr. Marka Sente, liječnika i načelnika Otorinolaringološkoga odjeljenja subotičke bolnice, o povijesti razvoja liječenja bolesti uha, grla i nosa u Subotici od prvog poznatog liječnika-specijaliste, dakle utemeljitelja, dr. Béle Topolca, do osnutka i daljnjeg razvitka samostalnog ORL odjeljenja pri subotičkoj bolnici.

Ova kratka studija, obima 112 strana, rađena je na zavidnoj znanstvenoj razini koju povijest kao takva zahtijeva; temeljena je na dokumentima i arhivskoj građi; kvaliteto su obrađeni svi relevantni momenti; nisu prevideni ni značajniji događaji niti osobe koje su doprinosile razvoju ORL službe (oni najznačajniji obilježeni su sa životnim i stručnim biografijama); a pisana je jednostavnim stilom i razumljivim jezikom. Sve su to

jednodušne ocjene onih koji su govorili na predstavljanju knjige u subotičkoj Gradskoj knjižnici u srijedu, 17. rujna: recenzentata prof. dr. Radivoja Topolca, načelnika ORL odjeljenja u Novom Sadu i sveučilišnog profesora i dr. Lajče Kovača, doajena otorinolaringologije u Subotici, zatim prim. dr. Zvonimira Kiša, ravnatelja subotičke Bolnice, i dr. Bogoljuba Zelena, ravnatelja subotičkog „Zavoda za zaštitu“, nakladnika Senteove studije. Nazočnost velikog broja ljudi, među kojima je najviše bilo liječnika i medicinskog osoblja, Marko Sente ocijenio je kao potvrdu njegova nastojanja glede pisanja knjige, te, zahvalivši im svima na potpori, rekao da je to ujedno i poticaj za njegov daljnji rad kako na liječničkom planu, tako i na planu daljnjih istraživanja.

(t. ž.)

Odлучili oni koji nisu glasali

Predsjednika Saveza građana Subotice Slavka Paraća zamolili smo da nam u formi intervjua prokomentira minule izbore.

- S obzirom da su prošli, Vaša generalna procjena ovih izbora?

S. P.: Generalna procjena ovih izbora, ako govorimo, a ja bih da govorimo o Subotici, pre svega je ta da su najveći uticaj na rezultate izbora u stvari imali birači koji nisu glasali i da su na taj način doveli do jedne promene u političkoj slici grada i da su svojim neizlaskom praktično doveli do toga da se srazmerno stranačkoj, nacionalnoj disciplini, praktično u Subotici svi dobili manji broj glasova, izuzev radikala koji su po mom mišljenju zbog razjedinjenosti opozicije uspeli da budu jedini pravi. Kad je reč o SGS-u mi nemamo nekih posebnih razloga za zadovoljstvo, ali ni za tugovanje. Rezultat koji smo ostvarili je ispod očekivanog, to moram reći, ali mislim da on nije ni katastrofalan. Naša strahovanja da ćemo – zbog toga što je koalicija „Vojvodina“ izašla sa posebnom listom – svi praktično biti na gubitku, su se pokazala kao opravdana. Isto tako, sve računice koje su pravljene pre ovih izbora su se pokazale kao pogrešne, jer glasove koje su osvojili SGS, koalicija „Vojvodina“ i „Grupa građana – Blaško Gabrić“, su praktično liste na kojima su tri naša odbornika. Zbir tih glasova bi omogućio da se osvoji jedan poslanički mandat i to onaj koji je osvojen na drugoj poziciji jedinstvene liste SPS-JUL-ND. Sada je definitivno jasno da su liste „grupe građana“ bile u funkciji da se poboljša rezultat jedinstvene liste SPS-JUL-ND.

- Je li u predizbornoj aktivnosti učinjeno dovoljno s Vaše strane da se koalicija centra na neki način ipak pojavi na ovim izborima?

S. P. Mislim da je upravo SGS bio taj koji je bio najuporniji da to ostvari. Mi smo uporno insistirali, odlazili u Novi Sad na brojne razgovore i pokušavali da objasnimo da jedino zajedničkim nastupom možemo da očekujemo povoljan izborni rezultat, i da svaki odvojeni izlazak na izbore znači nepovoljan rezultat. Očito da nije bilo dovoljno poznavanja ove sredine i razumevanja i da zbog toga nije došlo do dogovora. Nama je nuđena mogućnost za koju se znalo unapred da je mi ne možemo prihvatiti. Ta mogućnost je išla ka tome da mi možemo da učestvujemo na listi koalicije „Vojvodina“ sa našim kandidatima, ali samo pod uslovom da se ti naši kandidati

učlane – ne u koaliciju „Vojvodina“ – nego u jednu od postojećih stranaka koje čine Koaliciju, a to znači u RDSV, LSV ili NSS. Takav uslov nije postavljen nekim drugim strankama. To uslovljavanje je bilo usmereno da se onemogućiti zajednički izlazak.

- S obzirom da je ovo bio nekakav test vaše političke snage u ovom gradu, uočavate li neke vlastite propuste na praktičnom djelovanju stranke i može li se nešto poboljšati?

S. P.: Kada ovako naknadno razmišljamo o tome, kad pre svega razmišljamo o tome da li je bilo uopšte uputno izaći na ove izbore – mi smo naravno bili u takvoj dilemi – jer očito su zbog te razjedinjenosti demokratske opozicije u

Srbiji izgubili i oni koji su išli u bojkot i oni koji su izašli na izbore. Ipak mislim da nismo pogrešili što smo izašli na izbore, pre svega što smo sebe testirali. Pre svega smo ovim putem uočili šta su bile slabosti i šta su bili taktički potezi naših rivala (podmetanje lista „grupe građana“ koje su donele drugi mandat listi SPS-a, JUL-a i ND-a i pogrešna računica da će naša razjedinjenost sa koalicijom „Vojvodina“ doneti četvrti mandat SVM-u, što se nije dogodilo. I jedna i druga od dve sukobljene strane u lokalnom parlamentu pokušale su da nas optuže da smo u stvari bliži onoj drugoj strani, tako da je naša pozicija bila nedovoljno jasna. Treba da bliže odredimo naš identitet, a pre svega identitet jedne demokratski opredeljene, građanski orijentisane lokalne stranke koja je pre svega opozicija na postojeću vlast.

- Zašto inzistirate na pojmu „lokalno“?

S. P.: Naše opredeljenje da formiramo lokalnu stranku bilo je zasnovano na tome da mi pre svega želimo da se bavimo problemima grada, problemima svoje sredine, pa tek onda da se angažujemo i šire. U zemljama razvijene demokratije su

zabeleženi brojni primeri lokalne samouprave. Na širem planu mi smo, naravno, upućeni na povezivanje nama programski sličnih stranaka, i u tom smislu smo mi bili potpisnici Manifesta za autonomiju Vojvodine, potpisnici Predloga za promenu Ustava Vojvodine i inicijatori za osnivanje koalicije „Vojvodina“.

- Jeste li kao lokalna stranka prisutni u praktičnom životu grada ili, nominalno, akademski kao i koalicija „Vojvodina“?

S. P.: Mislim da je neuporedivo poređenje nas sa Koalicijom. Pre svega mi smo prisutni u lokalnoj vlasti sa sedam odbornika, mesnim zajednicama i u rešavanju konkretnih problema sa ljudima. Pored naših akademskih zalaganja za Suboticu, za građansku Suboticu, mi se istovremeno bavimo i rešavanjem najosnovnijih životnih problema.

- Vaša je procjena da se uz malo više političke pameti moglo doći do zastupnika?

S. P.: Udruživanje imidža koji ima koalicija „Vojvodina“ i naše infrastrukture i našeg delovanja na terenu je vrlo sretan i dobar spoj i takav spoj bi i uputio veći broj građana da glasaju za jednu takvu listu. Na ovaj način kako smo izašli, zbunili smo ljude koji nisu znali kako da se opredele i mnogi su odlučili da ne izađu na izbore. Imam vrlo pouzdane pokazatelje apstinencije, jer se vidi po procentu izlaska po mesnim zajednicama. Tamo gde mi imamo uporište izašlo je mnogo manje birača, a recimo tamo gde uporište imaju SPS i radikali, mnogo je veći procenat izlaska.

- Zabrinjava li Vas porast radikala, i „poraz“ građanske opcije u gradu? Smatrate li da građanska opcija u gradu još nije dovoljno prisutna i oživjela?

S. P.: Nisam zapazio neki veći rast pristalica radikala u Subotici ili neki veći pad pristalica građanske opcije, jer ukoliko uzmemo neke ranije rezultate to je tu negde. Prema tome, deset hiljada glasova za radikale u Subotici je nešto što u ovom gradu postoji i što je postojalo i što će neko vreme postojati, kao i blizu devet hiljada koje su osvojile ove tri liste o kojima sam govorio. Pored toga, nešto glasova su osvojile i druge demokratski orijentisane partije centra. Prema tome, ti glasovi su tu negde i prisutni. Međutim, činjenica je da jedan veliki broj birača nije izašao na glasanje, upravo u onim sredinama u kojima građanska opcija ima svoje uporište i zbog toga nije došlo do porasta glasova te građanske opcije koja je izašla razjedinjena. Prema tome, ja mislim da je i u zemljama razvijene demokracije u granicama normalnog i realnog tu negde oko 10% pristalica tih ekstremnih partija. Prema tome, ne vidim da je u samoj Subotici znak za neku veliku zabrinutost.

– Imate li neku primjedbu na tehničku izvedbu izbora oko glasača i jesu li izbori bili korektni?

S. P.: Vidite, mi, kad je reč o samom izbornom procesu, ne možemo sada da iznesemo neke ozbiljnije primjedbe u smislu da smo zapazili neke rezultate koji bi ukazivali na neke veće izborne manipulacije. Međutim, u svakom slučaju imamo niz primjedbi u smislu korektnosti sprovođenja tog izbornog procesa, a jedna od najvažnijih primjedaba je to da na listićima na mađarskom jeziku u sredini u kojoj je veći broj Mađara, SGS predstavlja kao „Svez državljana Subotice“ i mislimo da je to jedan veliki prouk za koji bismo, da smo saznali blagovremeno i ranije, u svakom slučaju tražili da se taj birački materijal uopšte ne upotrebljava. Međutim, to smo saznali već kad je izborni proces započeo, i nismo bili u situaciji da to onemogućimo. Druga stvar je jedan opšti utisak, a to je da su birački odbori, koji bi morali biti višestranački, napravljeni na takav način da su predstavnici i članovi proširenog sastava biračkih odbora, odnosno, predstavnici stranaka koje su napadno pridodate stalnom biračkom odboru a koji imaju ravnopravan status stalnih biračkih odbora, njima nije omogućen takav status u biračkom sastavu. Od samog početka u jutarnjim časovima na biračkim mestima nije omogućeno da učestvuju u prijemu izbornog materijala, glačkih listića, overavanju kontrolnih listića i pokazivanju utija i u ravnopravnom učešću celokupnim biračkim komisijama u biračkom odboru. Mi smo odmah u jutarnjim časovima reagovali i to je dovelo do promene raspoloženja. Isto, sporo i kasno tako da su se tek u popodnevnim časovima uključili u ravnopravan rad biračkih odbora i kasnije u prebrojavanje listića. Isto tako, prilikom zaključivanja zapisnika, njima nije omogućeno da stave svoje primjedbe na rad biračkog odbora već je dato tumačenje da to mogu da učine članovi stalnog sastava koji uglavnom nisu imali primjedbe i oni su potpisali zapisnike bez članova naših biračkih odbora. Tumačili su da oni to mogu da učine samostalno i da to dostave izbornoj komisiji. Međutim, to nije tačno. Prema tome, ima dosta tehničkih nedostataka. Pored toga, ja bih naveo još neke primere, a to je da u pojednim biračkim mestima nije bila obezbeđena tajnost glasanja, s obzirom da je prohodnost birača bila omogućena izvanjavajući glas, a ne ispred stola za glasanje. Isto tako bih spomenuo incident u Maloj Bosni prilikom odstranjivanja našeg člana biračkog odbora Antuna Skenderovića koji je odstranjen i pored rešenja od strane izborne komisije sa biračkog mesta zbog toga što je stavio primjedbe da ne može glasati jedan čovek u ime više onih koji nisu prisutni i da se ne bi trebalo dozvoljavati glasanje bez lične karte. Nakon tog je obavještena izborna komisija sa pokušajem da ga vraćaju u birački odbor. Međutim, on je zajedno sa članom izborne komisije izbačen i odstranjen iz biračkog odbora, da i tek u drugom pokušaju predsednice izborne komisije policije bio vraćen na biračko mesto.

– Što planirate za budućnost, jer pred Vama je jedan razmjerno mirniji period rada, ali i ozbiljniji?

S. P.: U budućnosti ćemo da poradimo nešto više na usavršavanju određivanju našeg identiteta na poboljšanje našeg imena u gradu, na prepoznatljivosti. SGS istovremeno želi da sa nama bliskim po programu političkim partijama, poliša da obavi razgovore koji bi pre svega bili u funkciji tog da dođe najzad do svesti da nije moguće ići na toliko usavršavanje građanskog političkog centra, već je potrebno ići na udruživanje pa da imamo neki ozbiljniji uticaj i rezultate u ovoj sredini, a isto tako ćemo pokušati da napravimo nešto u smislu poboljšanja infrastrukture SGS-a na terenu našim mesnim odborima, što će doprineti i stvaranju jednog šireg i organizovanijeg uticaja SGS-a i, naravno, uticaja i izlaženje većeg broja birača. Jer ova tendencija, koja je sada zapažena, je da na svake izbore izlazi sve manje birača. To može da dovede do toga da na kraju izlaze birači samo onih najčvršće organizovanih partija. Mislim da to ne bi bilo dobro, jer to ne bi davalo pravu sliku grada, kao što to ne daju ni sadašnji izborni rezultati, jer ti rezultati nisu više odraz onog šta Subotičani žele i misle.

Vojislav Sekelj

Istorija crkve (VII)

Reformacija, racionalizam, revolucija

Deo III – NOVI POKRETI

(1500 – 1800)

Anabaptistička vera

Anabaptisti su se potpuno slagali s Lutherom da svako ima da veruje za sebe. To je, u stvari i bio temeljni razlog zbog čega su odbacili krštenje novorođenčadi. Istovremeno, behu dobri „crkveni ljudi“, smatrajući da je prva dužnost svakog hrišćanina da bude odani član svoje lokalne zajednice, podređen njenoj disciplini.

Najjasniji iskaz anabaptističkih načela dat je u tzv. „Schleimatskoj Ispovesti“, u kojoj se vidi da anabaptisti, više i ortodoksnije od ma koje druge hrišćanske grupe, koriste za sredstvo stige – izopštavanje iz zajednice, na osnovi Mt 18, 15- 18. Smatrali su da svaka zajednica za sebe ima da odredi svoje očitovanje vere, svoj oblik uprave, i svoj red bogoslužja. Ovaj dokument („Schleimatska Ispovest“) je kasnije poslan Zvingliju, pa i samom Calvinu, i od obojice (ali ne iz istih razloga) bio žestoko napadnut, kao i učenje i vera anabaptista. Evo sedam važnih tačaka iz tog dokumenta:

1. Krštenje: „Krstiće se svako ko je upoznao pokajanje i promenu života. To isključuje krštenje dece, najsravnije Papino delo.“

2. Ekskomunikacija, Izopštavanje: „Izopštenje će se primeniti u zajednici sa svima onima koji su sebe predali Gospodinu.“

Anabaptisti su krajnje ozbiljni i predani u pogledu svog života i vere. Smatrali su da slobodna Crkva ima slobodu da odluči ko jeste, a ko nije Hristov učenik.

3. Gospodnja Večera: „Svi oni koji žele prelomiti hleb u spomen na prelomljeno telo Isusovo... biće prethodno ujedinjeni u jedno telo Hristovo, koje je Crkva Božja.“

Vidimo dakle, da hrišćanska zajednica, utemeljena na veri, prethodi sudelovanju u sakramentima. Većina anabaptista i baptista (i danas) praktikuje tzv. „zatvoreni“, oblik pričesti, naime, samo ugledni članovi dotične zajednice zajedno mogu uzimati Gospodnju večeru. Vidi se i to, što je vrlo bitno, da su anabaptisti zadržali ali Zvinglijevo učenje o svetoj večeri Gospodnjoj kao spomen, dakle – simbol, na ono što je Hrist učinio za nas.

4. Odvajanje od Sveta: „Trebaće se odvojiti od zla i bezbožnosti svako, jer su i zlo i bezbožnost u svet usađeni od Đavola, i to tako, da naprosto nemamo zajedništva sa njima niti ih sledimo u većini od mnoštva njihovih gadosti.“

To „odvajanje“ su praktikovali i po pitanju ženidbe. U njihovoj je zajednici postojala (i postoji) istinska jednakost muškaraca i žena, te su u svi punopravni članovi. Zato su neki na osnovu Pavlovog učenja – „Ne ujamljujte se s nevernicima“ (2 Kor 6, 14) odobrali ponovni razvod i ponovnu ženidbu. Dakako, da se sva hrišćanska Evropa toga doba sablažnjavala. Neke su se grupe izdvajale i posebnom odećom. Sve u svemu, izbegavali su i katolike i protestante (reformiste) kao kugu.

(nastaviće se)

Priredio, obradio i s nemačkog preveo:

Robert G. Tilly

BUSINESS INTERNATIONAL
SUBOTICA

ПЕТИ МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ ПРЕДУЗЕТНИШТВА
БИС'97, СУБОТИЦА

PETI MEĐUNARODNI SAJAM PREDUZETNIŠTVA
BIS'97, SUBOTICA

ÖTÖDIK NEMZETKÖZI VÁLLALKOZÓI KIALLITÁS
BIS'97, SZABADKA

THE FIFTH BUSINESS INTERNATIONAL
BIS'97, SUBOTICA

30. 09. - 3. 10. 1997

Jesen stiže, svadbe dodu... Nekada, i ne tako davno, bez njih se čast u Subotici i šire zamisliti nije mogla.

Branko Miljković

POEZIJU ĆE SVI PISATI

san je davna i zaboravljena istina
koju više niko ne ume da proveri
sada tuđina peva ko more i zabrinutost
istok je zapadno od zapada lažno kretanje
je najbrže
sada pevaju mudrost i ptica moje
zapuštene bolesti

cvet između pepela i mirisa
oni koji odbijaju da prežive ljubav
i ljubavnici koji vraćaju vreme unazad
vrt čije mirise zemlja ne prepoznaje
i zemlja koja ostaje verna smrti
jer svet ovaj suncu nije jedina briga

ali jednoga dana
tamo gde je bilo srce stajaće sunce
i neće biti u ljudskom govoru takvih reči
kojih će se pesma odreći

poeziju će svi pisati
istina će prisustvovati u svim rečima
na mestima gde je pesma najlepša
onaj koji je prvi zapevao povući će se
prepuštajući pesmu drugima
ja prihvatam veliku misao budućih poetika:
jedan nesrećan čovek ne može biti pesnik
ja primam na sebe osudu propevane

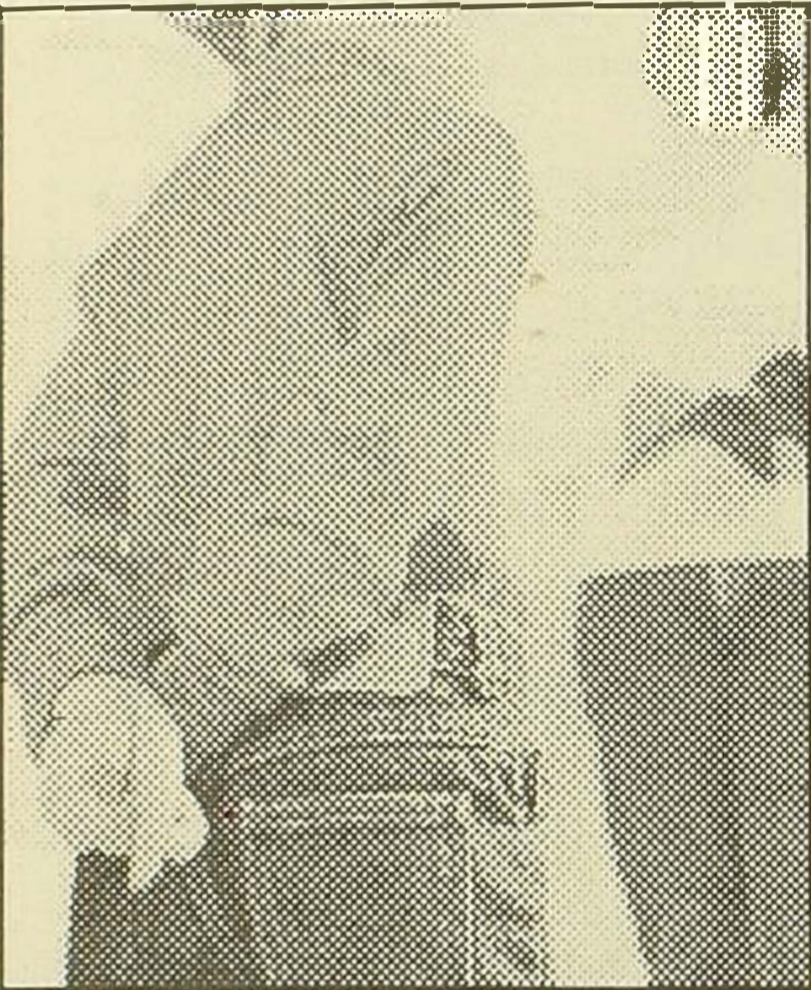
gomile:
ko ne ume da sluša pesmu slušaće oluju
ali:

hoće li sloboda umeti da peva
kao što su sužnji pevali o njoj

P.S. pjesma koju bi da nije spevana spevao
nakon izbora. Našeg izbora

Obiteljski kutak

Laganje

Ako vaše dijete laže, to znači ili da vas se plaši, ili da vas podražava. Ako od djeteta želite istinu, nemojte ga lagati. Međutim, svi mi povremeno lažemo. Ponekad lažemo da ne bismo povrijedili nečija osjećanja, a naravno lažemo i o sebi kada nas optužuju za egoizam ili umišljenost. Roditelji ponekad lažu kako bi sačuvali dostojanstvo. Koliko će očeva priznati da se boji grmljavine?

Za obiteljsku laž ima dva motiva: nastojanje da se dijete lijepo ponaša i želja da mu se u svijetu ureže roditeljska savršenost. U svojoj mašti djeca od nas stvaraju vitezove i kraljevine, a mi pokušavamo ispuniti njihova očekivanja.

Odrastao čovjek koji laže djecu, nema stvarnog razumijevanja za dijete. Lažuci, roditelji pokazuju nevjerovatno neznanje u pogledu štete koju nanose djetetu.

Roditelji zapravo nemaju potrebe lagati. Štoviše, on ne bi smio usuditi se lagati. Roditelj može istinito odgovoriti na svako postavljeno pitanje.

Dijete odgojeno u slobodi neće svjesno lagati, zato što nema potrebe da to čini. Ono neće lagati da bi se zaštitilo od straha ili odmazde, ali će se upuštati u izmišljotine i pričati će nevjerovatne priče o stvarima koje se nikad nisu dogodile.

Laganje je kukavičluk, a kukavičluk je posljedica neznanja.

Mila

Krležijana

Igračke vjekovima imitiraju oružje

Da su nam giljotine i rakete postale božićnim igračkama, to nije nikakav novum, jer su se već dječica u Egiptu i u Rimu igrala balistama i mačevima, kao što su kutije pune olovnih soldata bile i nama divni darovi pod borom na Badnje večje. Igramo se Hirošimama, astrotramvajima, atomskim podmornicama, slavimo Austerlitze i Apserne i Es slinge kao velike datume evropske historije, i to su više-manje jedine ideje koje imamo o svojim Domovinama, o Francuskoj, o Britaniji ili o Carstvima i Kraljevstvima po čitavom svijetu.

Miroslav Krleža, 1967.

ZGODE ALBE I STRANA

Ponovio se HKC „Bunjevačko kolo“

Kadgod se ljudi nisu ponavljali kad njim je palo na pamet il kad kupili novce, već su za to čekali priku da se mogu pokazt prid svit- Tako je i HKC „Bunjevačko ko-“ čeko na završnu proslavu „Džijance“ i na svečano otvaranje velike dvorane da nam pokaže kako obnovilo. Nek o ovom izgledu stručnjaci. Ja sam na ovo pisa- nje potaknut ričima čovika na svečanom otvaranju, koji se začudio kad je vidio novost: „Je, šta je sad ovakake su to boje?“ Bilo je i dru- gači mišljenja, al je većina ljudi os- talaznenadena i uzdržana u ocini sadašnjeg izgleda velike dvorane i novog ambetuša. Kogod da to vidi ne ostat ravnodušan naspram novo izgleda. Spadam med one koji su se prijno iznenadili. Meni se nov izgledsvida – lip mi je.

U škuli života naši preci su odrajanjem u dicu uneli i osičaj utvri za lipo. Jednako su se divili lipi salašu, josagu, usivu na njivi... a kao su samo pripovidali o divojki koja se lipo nosi (2.), falili fajnsko (3.) eljade... Lipo ponašanje je bilo zdravo visokog ugleda. Redanju šta je ho nikad kraja, lipo su isticali sam sa „lipo je“, a lipo njim je bilo sve ta je oku ugodno za gledanje i to njine razgalilo dušu. Kako i ne bi znalcinit šta je lipo, kad su živili na salaš, u lipoti neprigledne ravnice.

U nama varošanima (4.), ljudima s lastra, cigurno su čudne ove nes- vakašnje boje. Većina nema priliku nazlost tušta nji ni želju da digod vidi upoznat ove boje, u njima uživt. Varoš tušta ograničava: mož se kecat samo po propisu, vidik prema nebu je ograničen, pogled je us- mernu na neugledni lugav (5.) flaster puta jardu (6.), na zapuštene i zato užr pa i na sklepane (7.) zgrade Boz, kako je samo ružna Prozka!). Varošanin se ne smi za- gledt u lipu modru boju vedrog ne- ba, di od njeg samo komadić, kad de se smi se u njeg zagledat jel se askm mož spotać o izbočinu (ne) vne jarde. Kad varošanin mož izivt u izlasku il zalasku sunca, kad lipo nema na dovat prirode. Da u lipo nema nikoliko lipi stari zgrada, kojcu nam ostavili naši preci, bilo bi izaso živit u njoj, iako ona ima tušta avilacijski pridnosti.

Boje koje smo vidili u velikoj vomi i ambetušu bile su vrlo dobro poznate našim precima i velikom broj današnji ljudi. Tavanica dvo- rance umazana (8.) modro na boju odlig neba, gipsane šare su zlatno uteboje žita, te lipote naše ravnice. Čudki vuku na boju zriile višnje, ko- je o- užuju skoro sve naše salaše.

Stvoritelj se pobrinio da i zlatno-žuta polja, prošara lipotom rascvitanog ugasno-modrog različka. Iz obilja cvitni ukrasa žitni uvratina i jendeka, u dvorani i ambetušu, su i boje cr- vene pupe (9.), žute gorušice i lipotanama med njima: rozlinkav cvitić divije graorice, kojeg možmo prozvat da je poljska ciklamica. Čoše stupova su istaknute sjajnom ugas- no-žutom bojom cvita ljutića, koji ko usamljenik raštrkan ulipčava mlaku... Pripuštam botaničarima da opišu veliko bogatstvo livadske, šumske i močvarne biljne zajednice, koja našu prirodu čini tako lipom. Ovaki cvitova nema u cvičarama, ni na cvitnoj peci, pa zato tušta varošana, nažalost, ni nezna za nji.

Čini mi se da je arhitekta mr. Ante Rudinski u šnjotanju (10.) oko izbora boja imo u vidu i ove naše iz ravnice, pa je iskoristio priliku da i pokaže i ljudima s flastera. Nuz to je dvoranu obogatilo secesijskim (11.) lusterima i smišnim (12.) balkonom, pa je sad ona i lipa i zdravo svečana.

Ukrašen ambetuš i unutrašnjost nas podsicaju da je kadgod secesija i ode bila u modi, a naša je varoš jedna od ritki u našoj državi da se mož dičit da je u njezinom razvoju secesija ost- avila trag – to je lipota sa izdisaja Austro-Ugarske.

Naće se nadležni ljudi koji će dat stručnu ocinu vridnosti sadašnjeg izgleda obnovljene dvorane i novog ambetuša. Spomenit ću imena koji su to uradili: građevinski dio i ambe- tuš su osmislili ing. arh. Marija Dulić i ing. arh. Đorđe Skupnjak, a un- utrašnjost je uredio (ukrase, lustere i balkon) i sve boje sastavio mr. arh. Ante Rudinski. Ovim dilom se mogu dičit, al i mi se dičimo s njima jel su tako nadahnuto priopravili neugled- nu škatulju (13.) u jednu od najlipči dvorana za kulturne priredbe u našoj varoši. Posebno falu zaslužuje naša Skupština općine koja je dala novce za ovu obnovu.

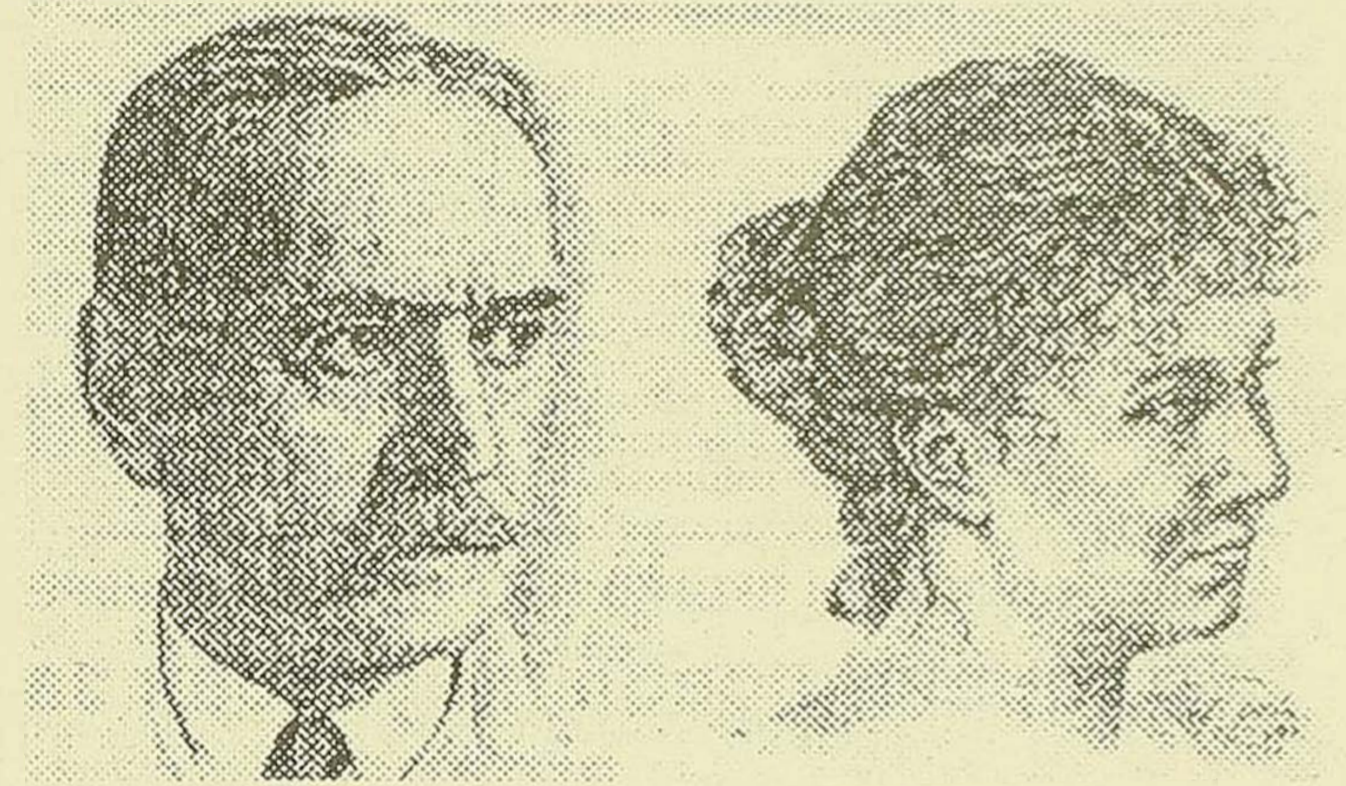
Manje poznate riči i izrazi:

- (1.) ponovit se – zaodinit se novim ruvom, stvarima, izgledom
- (2.) lipo se nosit – bit lipo obučen i lipo se držat
- (3.) fajnsko – zgodno, lipo
- (4.) varoš – sa ovom riči naši ljudi prvo misle na Subaticu (Subotica)
- (5.) lugav – siv
- (6.) sklepan – na brzinu i površno napravljen
- (7.) jarda – staza u selu, varoši
- (8.) umazat – ofarbat, okrečit
- (9.) pupa – bulka
- (10.) šnjotat – smišljat
- (11.) secesija – pokret u umetnosti sa kraja XIX. i početka XX. vika (naša varoška kuća je jedan od bisera secesije)
- (12.) smišno – ljupko
- (13.) škatulja – kutija

Alojzije Stantić

Nove novčanice u Austriji

Österreichische Nationalbank (Austrijska nacionalna banka) predstavila je u Beču nove novčanice koje će idućega mjeseca pustiti u promet. Naime, od 20. listopada Austrijanci dobivaju nove novčanice od 500 i 1.000 šilinga. Novčanica od 500 šilinga nosit će lik slikarke, književnice i vodeće ličnosti ženskog pokreta početkom ovog stoljeća, Roze Mairder (1858 – 1938). Na novčanici od 1.000 šilinga oslikan je lik dobitnika Nobelove nagrade za medicinu Karla Landschainera (1868 – 1943), inače poznatog po otkriću krvnih grupa.

Likovi na novim austrijskim novčanicama

Nazivi istočnoeuropskih valuta i njihov odnos prema 1 USA dolaru

Država	Valuta	Zvaničan kurs
Bjelorusija	bjeloruska rublja	27.600
Estonija	kruna	14,50
Latvija	lat	0,589
Litva	lit	4
Rusija	rublja	5.846
Ukrajina	grivnja	1,86
Azerbajdžan	manat	3.943
Gruzija	lari	1,30
Armenija	dram	501,26
Kazahstan	tenge	75,55
Moldavija	lej	4,575
Turkestan	manat	4.098
Uzbekistan	sum	62,80
Bugarska	lev	1.780,5
Češka	kruna	33,678
Mađarska	forinta	195,26
Poljska	zlot	3,4595
Rumunjska	lej	7.512,5
Slovačka	kruna	34,995

Ante Zomborčević

ZANIMLJIVA MATEMATIKA

1.) Rep ribe je 3 kg, glava teži kao rep i pola trupa, a trup kao glava i rep zajedno. Koliko je teška riba?

2.) Dešifruj:

Udar + udar = drama

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

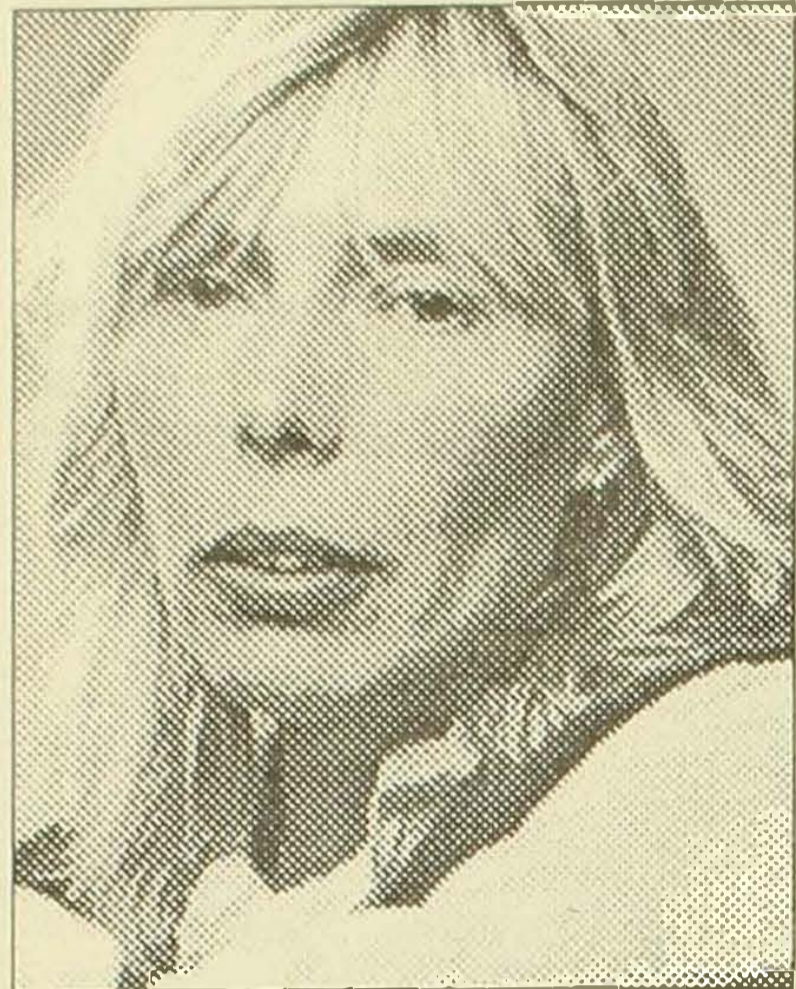
1.) 95 para

2.) 13 i 29

IMENIK ROCKA

Joni Mitchell – bez ikakve konkurencije pr-

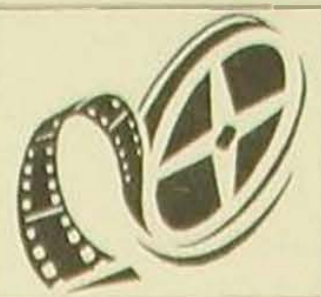
va dama rock muzike, i jedan od pet najvećih umetnika-kantautora u istoriji progresivne muzike. Rođena je kao Roberta Joan Anderson, 7. novembra 1943. u Kanadi (odakle je i njen jednako poznati i značajni kolega, i školski prijatelj – Neil Young). Prešavši put od sjajne i talentovane folk-pevačice i kom-

pozitora, do avangardnog jazz umetnika, pesnika, i odličnog likovnog umetnika (sve omote svojih ploča je oslikala sama), gospod(ic)a Mitchell je pravi renesansni lik u modernom rocku.

PROBRANA DISKOGRAFIJA:

- LADIES OF THE CANYON (1970)
- BLUE (1971)
- FOR THE ROSES (1972)
- COURT AND SPARK (1974)
- HISSING OF THE SUMMER LAWN (1975)
- HEJIRA (1975)
- MINGUS (1979)
- DOG EAT DOG (1985)
- INDIGO (1995)

Robert G. Tilly

Stari dobri spektakl

„Ukradeno lice“ („Face/Off“); režija: Džon Vu; glavne uloge: Džon Travolta, Nikolas Kejdž, Nik Kasavetes; 1997.

Džon Vu je postao poznat kao tvorac podžanra herojskog krvoprolića uporedo sa približavanjem Kine njegovom Hong Kongu. Jedna autohtona filmska industrija time je dobila smrtni udarac, i osećajući društvena kre- tanja Vu se nakon 13 godina rada odvažio da snimi svoj prvi veliki film „Bolje sutra“. Od te 1986. on se potpuno okrenuo svojoj poetici, napuštajući kung fu filmove i luckaste komedije, i rizikujući svoj relativno siguran položaj, krenuo u avanturu konačanog definisanja honkonškog filma i traženja sofisticiranije publike. Vrlo brzo našao ih je u britanskim i nešto kasnije američkim filmskim kritičarima, da bi zahvaljujući kolegijalnosti Martina Skorsezea i nekritičkom oduševljenju Kventina Tarantina postao veliko reditljsko ime i 1993. prešao u Holivud. Dva njegova holivudska filma, „Čvrsta meta“ i „Slomljena strela“ imali su dobar prijem kod publike, ali nisu bili dovoljno njegovi filmovi. Četvorogodišnje upoznavanje sa pravilima nove industrije Vu je iskoristio da nadje zamenu za svog omiljenog glumca Ču Juna debelog, sa kojima je snimio svoje najbolje honkonške filmove. Novi Vuov junak je Džon Travolta, ali za razliku od Ču Juna ne u ulogama gangstera nežnog srca, već kao dementni zločinac, dok plemenitog viteza igraju tekuća najisplativija lica. U „Ukradenom licu“ to je Nikolas Kejdž.

„Ukradeno lice“ je pre svega lični Vuov film, iako on nije scenarista. Pa Majk Verb-Majkl Kolori napisao je scenario u potpunosti zasnovan na Vuovim uzorima - na vesternu i američkim i francuskim gangsterskim filmovima, dodavši mu pikarske i pseudogotske elemente i sasvim američku pomodnu fascinaciju tehnologijom. Sa takvim materijalom Džon Vu je režirao istinski spektakl, ni najmanje se ne libeći da kombinuje svoje standardne citate Leonea i Pekinpoa i jednako standardne kaskadere sa kadrovima snimljenim najmodernijom tehnikom. Brojne mogućnosti gledanja „Ukradenog lica“, od infantilnog zanosa preko zrelog promišljanja do esnafskih odmeravanja, zabavljaju i unose svežinu u film, a da niko pritom ne gubi. Naprotiv, postoji samo dobitnik - Džon Vu i bioskopski gledaoci svih uzrasta i svakog obrazovanja.

Pera Marković

Nova knjiga

Naša gimnazija

Marin Mandić, *Naša gimnazija*, Nemzeti könyvkiadó, Budimpešta 1996, str. 144.

Uloga koju školstvo uopće i napose gimnazije imaju u očuvanju nacionalne svijesti općepoznata je. Stoga je Velegrad-

ska hrvatska samouprava, uz financijsku potporu budimpeštanskog Nacionalnog nakladnog zavoda, odlučila u povodu 50 godina školstva Hrvata u Mađarskoj sastaviti i objaviti kroniku Hrvatskosrpske

učiteljske škole i gimnazije, „jedinog rasadnika inteligencije“ Hrvata (i Srba) u suvremenoj Mađarskoj.

Svakako valja istaknuti da je knjiga pisana bez znanstvenih pretenzija, ali se zato čita s lakoćom. Autor jednostavno priča priču o nastanku i razvitku jedne škole - od više nego skromne pečuške Državne učiteljske škole iz 1946. godine s 4 učenika i 6 nastavnika, preko burnih 50-ih i 60-ih godina u reformama manjinskoga školstva, pa sve do 1993. godine kada su razdvojene hrvatska i srpska gimnazija u Mađarskoj, odnosno do današnje nove zgrade Osnovne škole i gimnazije s hrvatskim nastavnim jezikom na budimpeštanskom Trgu Örs vezér. Cijelo je to razdoblje bilo opterećeno mnoštvom problema, uglavnom objektivnih ali i subjektivnih: financijskih, kadrovskih, malobrojnosti učenika, problem „jugoslavenskog, južnoslavenskog, srpskohrvatskog i hrvatskosrpskog“ jezika itd. Rad svjesnih hrvatskih entuzijasta na prevazilaženju tih problema lijepo je opisan u cijeloj knjizi. U tom smislu veliku su ulogu odigrali i Bunjevci kao primjerice Stipan Vujić ravnatelj gimnazije od 1966. do 1993. godine.

Knjiga se u prvom redu temelji na školskoj arhivskoj građi, potom na manjinskim listovima i mađarskim pedagoškim časopisima, te na sjećanjima. Kao takva značajna je za nove gen-

eracije jer sadrži mnoštvo prvorazrednih faktografskih podataka vezanih za školstvo Hrvata u Mađarskoj, ali je ujedno i dragocijna uspomena mnogih mađarskih Hrvata na školu koju su završili i koju su jednostavno zvali - naša gimnazija.

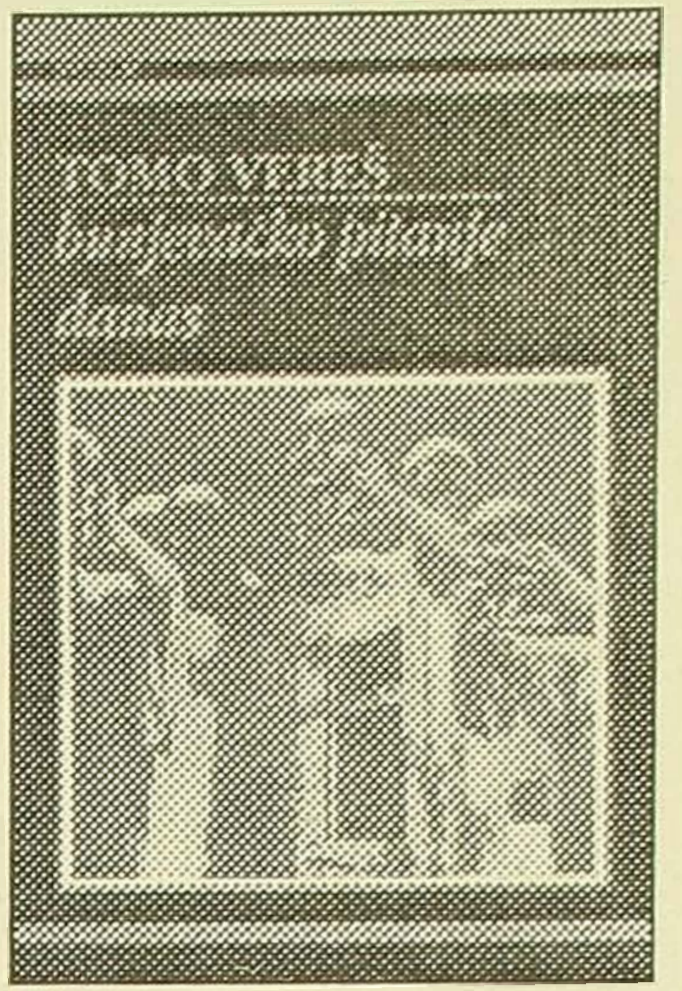
Radi toga valja spomenuti i u prilogu sadržane popise ravnatelja i doravnatelja škole, ravnatelja i doravnatelja dačkog doma, zatim popise nastavnika, učenika, maturanata s mjesta odakle su došli u odnosnu manjinsku školu, te sistematiziran broj maturanata po županijama i naseljima u kojima obitavaju Hrvati ili Srbi. Iz tih se popisa npr. može vidjeti u kojim se hrvatskim mjestima najviše uspjela očuvati narodna svijest (najviše se isti Santovo i Budimpešta, a među boljima su i Kačmar, Gal Tukulja, Sentivan i Aljmaš), zatim kako je rat u ex-Jugoslaviji učenike koji ne potječu iz Mađarske doveo u hrvatsko-srpsku budimpeštansku gimnaziju itd.

Za kraj, nužno se slučaj izdavanja ove knjige nameće kao paralela s proslavom 250. obljetnice subotičke gimnazije i s nekim pojavama u Subotici. Citateljima ostaje stvarati i poredbe i izvlačiti zaključke o potpori nacionalnog nakladnika izdavanju knjige koja se tiče prvenstveno nacionalne manjine u postojanju hrvatskih škola u državi gdje su Hrvati manjina. Bunjevcima (profesorima i učenicima) kojima se ne negira pripadnost hrvatskom narodu, o materijalnoj potpori države manjinskom hrvatskom školstvu i gradnji potpuno nove školske zgrade za hrvatsku osnovnu školu i gimnaziju, o odnosu hrvatskih narodnih dijalekata i hrvatskog književnog jezika u školi, o proslavi obljetnice gimnazije, o...

Bruno Skenderović

Istine o bunjevačkoj rijeci

Tomo Vereš, *Bunjevačko pitanje danas*, Institut Ivan Antunović i NIP
Subotičke novine, Subotica 1997., str. 144

Pred nama je nova knjiga profesora doktora Tome Vereša, naša sugrađanina, plodnoga pisca, teologa i filozofa. Knjiga je ugledala svjetlo u izdanju Instituta „Ivan Antunović“ i NIP „Subotičke novine“ ove godine. Naslov je koliko izazovan, toliko adekvatan. Nije upitan, niti kategoričan. Naprosto bi ga bilo adekvatnim. Naime, pred nama je zbirka objavljenih tekstova Tome Vereša u raznim publikacijama, ali uz njegovo književno, albertističko, marksističko i angažirano pisanje o katoličkoj društvenoj nauci, ova knjiga je knjiga zavičajnih tema. Kako god je Vereš teolog i filozof, srcem je uvijek vrlo angažiran zavičajni pisac.

Pred nama je dakle knjiga zavičajnog pisca koji voli svoj kraj na način istine i pravde. Ne može se ni željeti da se kroz njegove ne osjeća prisutnost teologije i filozofije, a napose vjere koje životno opredjeljenje svećenika-redovnika Tome Vereša. Razmišljajući i iščitavajući poruke ove knjige sjetio sam se jedne priče. Naime, podsjeća me na istinu o rijeci. Svaka rijeka ima svoje izvorište, gdje je voda vrlo bistra i svježja. Rijeka teče od izvora do ušća. Ovoga puta je važno pratiti rijeku od izvora i do ušća. Ima svoje obale i obilje vode kojom obogaćuje floru i faunu oko svojih obala. Ima svoje brzake, ali i svoje razlivenosti, a možda po koji puta i močvarne predjele. Ali je rijeka uvijek živ i život daje.

Profesoru Verešu i tolikim nebrojenim ljudima ime je rijeke jasno. Jasno im je izvorište i mnogima je jasan tok. Međutim, ima ljudi koji parcijalno pristupaju obali rijeke u nekom njenom toku i vide samo ono što je ona u tom času. I iz tog uskog pogleda definiraju cijelu rijeku te pokušavaju rekonstruirati njezin tok. To je skoro nemoguće i redovito je kriivo. Vereš u svojoj knjizi, donoseći nepobitnu činjenicu postojanja Hrvata Bunjevaca, ne vodi polemiku o onim stvarima koje su poznate, a najmanje se bavi problemom imena rijeke. Vrsnim perom pravičnog kritičara, zavičajnog pisca, naprosto pokazuje lijepe tokove rijeke koja se zove Hrvati - Bunjevci. Pokazuje pojedine ljude pa i vre-

mena koji su oplodili velikim djelima, ne samo ljepotu kulture svoga naroda nego nužno dohvatili i obale drugih, obogaćujući ih vlastitom vodom koja život daje. Ta kulturna baština je vrlo jasno baština europske i kršćanske orijentacije. Rođena je pod tim nebom, oplodila je to vrijeme i nijekati te vrednote znači zatvoriti oči pred izvorom. Bistrinom, jasnoćom i plodnošću te rijeke. Knjiga je građena na predstavljanju i mozaičkom slaganju pojedinaca i vremena koje obogaćuju korpus hrvatskog naroda ljudima velikih razmjera, a rođenih na ovim prostorima, i plodnim kulturnim djelima koja su baština ovoga naroda. U drugom dijelu knjige, stilom vrlo dobrog sugovornika već postavljene ili izgrađene datosti, pravično i iskreno dopunjava, ispravlja, doriče, potiče na razmišljanje, riječju širi horizont da se stvari još bolje, još istinitije i još jasnije uoče.

Ono što je izuzetno važno istaći da Vereš ne prisiljava na pristanak makar je kristalno jasan, ali prisiljava na dijalog dok se ne postigne puna jasnoća i poštena istina o objektivnoj datosti. I to je najveći i nezaobilazni doprinos ove knjige baš ovom narodu i ovom gradu, jer sve čitatelje na neki način sili na dijalog kojim se može postati više istinit i bogatiji kako u upoznavanju tako i prepoznavanju vlastitog nacionalnog bića, nudeći na stol sveopće istine i opet jedan zlatni mozaik doprinosa suživotu i razumjevanju. U vremenima koja su za hrvatski korpus u ovim prostorima sada dramatično teška, ovakav doprinos je neobično potreban a način na koji je ponuđen je jedino moguć – a to je dijaloški. Stoga listajući ovu knjigu čovjek osjeća da je rijeku svoga bića obuhvatnije vidio, svježije doživio i spoznao, da je to još uvijek voda za život i koja život daje, a s tom se činjenicom moraju pomiriti i oni koji bi htjeli da to nije tako, da ta voda možda nije tako svježja i da joj izvor nije tamo gdje je stvarno ili, naprosto, da prestane teći i ostane obična bara.

Andrija Kopilović

Predstavljenja nova Verešova knjiga

Primejeren govor o bunjevačkom pitanju

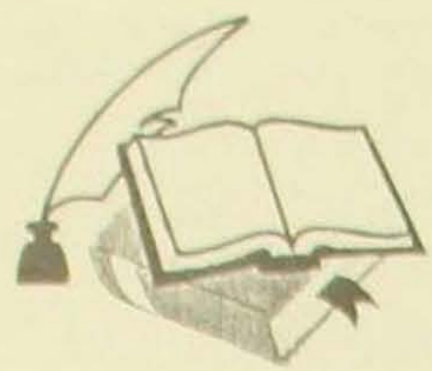
U petak, 19. rujna, pred stotinjak nazočnih, u nedavno otvorenoj svečanoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“, održano je predstavljanje najnovije knjige Tome Vereša „Bunjevačko pitanje danas“, koju su početkom ljeta skupno izdali Institut „Ivan Antunović“ i NIP „Subotičke novine“. O ovoj vrijednoj i, rijetko u nas, suvislo napisanoj knjizi o vrlo aktualnom problemu govorili su u ime nakladnika vlč. Andrija Kopilović, predsjedavajući Predsjedništva, i Milovan Miković, ravnatelj i glavni i odgovorni urednik, dok je, zbog bolesti i spriječenosti dolaska, Verešovo izlaganje pročitao vlč. Andrija Anišić, koji je uspješno vodio

govor autor, prof. dr. Tomo Vereš, redovnik Hrvatske dominikanske provincije, zacijelo spada u red najvećih intelektualaca koji među Bunjevcima danas postoje. On je, naime, sveučilišni profesor filozofije na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu, a poznat je, prije svega, kao gorljivi zagovornik početka dijaloga između marksista i kršćana još sedamdesetih godina, te kao jedan od najboljih poznavalaca djela Tome

Akvinskog i Alberta Velikog u nas, čega je rezultat desetak knjiga (studija i prijevoda) s najvećom vrijednošću za kulturu jednog naroda.

No, pored toga, on je i veliki zaljubljenik u zavičajne teme i kao takav živo je prisutan u periodici u Bačkoj (prije svega u „Subotičkoj Danici“) svojim znalačkim i utemeljenim člancima o ljudima, njihovim djelima, te problemima s kojima su se tijekom vremena suočavali Bunjevci. I ova knjiga, zapravo, predstavlja zaokruženu cjelinu petnaestak Verešovih napisa, nastalih u periodu od 1972. do 1994., koji se na različite načine bave „bunjevačkim pitanjima“. S obzirom na dosadašnji Verešov rad, te njegov vidokrug znanja, nije čudno da su oba izlagača, kao i nekoliko nazočnika, isključivo pozitivno i vrlo pohvalno govorili o njegovoj knjizi, naglašavajući među ostalim vrijednosti suvremenog pristupa, ozbiljne obradbe, prisutnu kritičnost, neisključivost i otvorenost. Dio iz izlaganja vlč. Andrije Kopilovića donosimo u rubrici priloga novih knjiga.

(t. ž.)

Četvrt milenija subotičke gimnazije (III.)

piše: Mr. Josip Ivanović

(nastavak iz prošlog broja)

U to vrijeme u latinskoj školi su bila tri profesora franjevca i ravnatelj škole koji nije predavao. Ravnatelj nadležne školske oblasti Kristofor Niczky je 9. studenog 1777. za ravnatelja subotičke gimnazije imenovao Stipana Ranića.¹⁶ U pomenutoj carskoj uredbi o reformi školstva navedeni su gradovi u kojima su radile gimnazije (po sistemu 3+2), ali je u isto vrijeme ostavljena mogućnost da se i u onim gradovima, u kojima postoje samo gramatički razredi, otvore potpune gimnazije ako se pobrinu da stvore uvjete za uvođenje još dva humanistička razreda. Subotica, nažalost, nije bila u pomenutom popisu gradova koji odmah mogu nastaviti s radom potpune gimnazije, te je postojeća gramatička škola morala biti ukinuta. Gradski senat je, u želji da zadrži gimnaziju, tražio od franjevaca još tri profesora za koje je bio spreman platiti samostanu 400 forinti godišnje. Istodobno, Gradski senat je poslao dva senatora direktoru nadležne školske oblasti s molbom da bi se mogli zadržati gramatički razredi, koji su prema carskoj uredbi trebali biti ukinuti. Napor gradskih otaca bio je uzaludan i latinska škola u Subotici je ukinuta 21. rujna 1778. godine.¹⁷

S druge strane, Subotica 1779. postaje slobodnim kraljevskim gradom te je izabran i prvi Magistrat slobodnog kraljevskog grada. Isti magistrat, uvjeren u svrsishodnost, čak nužnost postojanja gimnazije u Subotici, preko senatora Đure Kopunovicsa i Alberta Markovicsa uputio je molbu Kraljevskom senatu za ponovno otvaranje tri gramatička razreda uz

obavezom da će se grad pobrinuti za što skorije otvaranje preostala dva razreda. Ovoga puta molba je povoljno riješena, te je 15. ožujka 1781. godine data dozvola za otvaranje gramatičke škole od naredne školske godine. Kristofor Niczky, ravnatelj nadležne školske oblasti je zadužio kanonika Danijela Herschinga, inspektora dotične školske oblasti, da stvar realizira na licu mjesta. Gradski magistrat je stoga već 13. lipnja iste godine zatražio od franjevačkog provincijala tri profesora. Franjevački provincijal je odgovorio 4. srpnja i uglavnom prihvatio molbu Gradskog magistrata, jedino je, poučen prethodnim lošim iskustvima sa župnikom Ranicsem, želio s profesorima poslati i jednog fratra za ravnatelja, koji bi u slučaju bolesti nekog profesora mogao istoga zamijeniti u skladu s Ratio educationis. Gradski magistrat je izglasao po 100 forinti plaće za svakog profesora, kako je to i bilo traženo, ali se nije htio upuštati u rasprave o tadašnjem ravnatelju Ranic-su. Tako je ostalo sporno pitanje ravnatelja škole, za kojega je provincijal htio da također bude franjevac. Gradski magistrat u početku nije htio odlučivati o ravnatelju, ali je ipak jedan broj senatora želio na toj funkciji Stjepana Ranicisa, pa su se dotle za to zalagali dok nisu u potpunosti potisnuli ideju o ravnatelju franjevcu. Međutim, time su onemogućili otvaranje gramatičkih razreda tokom te školske godine.¹⁸

Kraljevski senat je 11. veljače 1782. donio odluku kojom se dopušta otvaranje tri gramatička razreda uz uvjet da se Gradski magistrat pobrine za pogodne prostorije, kao i za profesore, koji mogu biti i fratri, ali samo oni koji su fakultetsku diplomu stekli u Budi-

lučeno da se i pored neodobranja školskih vlasti privremeno otvori prvi razred s jednim profesorom. O tome je obaviješten oblasni ravnatelj i tako je u polutajnosti ponovno otvoren prvi razred, 12. prosinca 1782., a za ravnatelja škole je opet imenovan dr. Stjepan Ranicis. Škola je bila smještena preuređenim prostorijama gradskog magazina, pokraj tadašnje gradske kuće (četvrti lokacija).¹⁹

Školske 1783/84. godine otvoren je i II. razred, tako da su tada radila dva profesora. Međutim, slaganje fratara ravnateljem Ranicisom nije bilo dugog vijeka. Sukob se opet rasplamsao do te mjere da glavni inspektor školske oblasti Daniel Hersching došao osobno ispitati slučaj, nakon čega su oba fratra profesora morala napustiti grad. Zato nastava sljedeće školske godine otpočela tek 15. studenog 1785. s jednim profesorom dok su ostala dva razreda pazirala sve do siječnja naredne godine, kada su stigla druga profesora.²⁰

Vladavina cara Josipa donijela je priličnih novosti kako u mnogim područjima društvenog života tako i u školstvu i prosvjeti posebni. Pored svega ostaloga, on je do veću slobodu učenicima, nasproti dotadašnjeg strogog nadzora. Počevši od 1784., od svakog učenika zahtijevana je školarina, koja je pristizala u kasu komore. Ukinuta su si beskorisna „bubanja“ (učelnaizust). U prvom i drugom razredu dopušteno je nastojati držati samo četiri sata dnevno s tim da se tu ne računa vrijeme nauk, koji su učenici imali u putu tjedno po pola sata. Učelnaizust pušten je s rujna 1785. stopada na srpanj i kolovoz.

(nastavit će se)

Ranije obilježavanje obljetnice gimnazije

mu, kao i da ravnatelj gimnazije bude mjesni župnik ili netko pogodan iz Gradskog magistrata. Između ostalog, tražilo se da se izgradi i nova školska zgrada jer postojeća više nije zadovoljavala svojoj namjeni. S obzirom na to da je gradska blagajna u to vrijeme bila prilično prazna i da se nije moglo pristupiti gradnji nove školske zgrade, uslijedile su komplikacije u vezi s otvaranjem gramatičkih razreda. Ipak, zahvaljujući ovoga puta vrlo energičnom stavu Gradskog senata, 9. prosinca 1782. je od-

¹⁶ - Zapisnik Magistrata od 9. studenog 1777., navedeno u izvorima pod brojem 4.

¹⁷ - Zapisnik Magistrata od 26. rujna i 12. listopada 1778., ibidem.

¹⁸ - Zapisnik Magistrata od 23. srpnja 1781., ibidem.

¹⁹ - Zapisnik Magistrata od 21. veljače 1782., ibidem; u preuređenim prostorijama gradskog magazina, pored tadašnje Gradske kuće je bila smještena i Narodna škola. O sudbini zgrade građene za potrebe gramatičke škole iz 1772. nigdje nema više pomena.

²⁰ - Ljetopis franjevačkog samostana iz 1785. i 1786., navedeno u izvorima pod brojem 5.

²¹ - Detaljnije o ovome vidi u studiji autora pod naslovom: „Odgojno-obrazovni rad subotičke gimnazije”.

Uspješan nastup u Pečuhu

Tridesetak članova folklorne sekcije Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Matija Gubec“ iz Tavankuta gostovalo je prolog vikenda u mađarskom gradu Pečuhu. U ovome se gradu u rujna svake godine održava manifestacija pod nazivom „Jedan Hrvata u Pečuhu“, u organizaciji mjesnog Kulturno-umjetničkog društva „Tanac“, koje radi na očuvanju hrvatskog kulturnog naslijeđa pečuških Hrvata.

Pored Tavankučana, na ovoj međunarodnoj manifestaciji gostovali su i folklorne skupine društava iz zemlje domaćina, zatim Austrije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Plesači „Matije Gubeca“ nastupili su u subotu, 20. rujna, navečer s dva spleta bunjevačkih plesova, dok su u nedjelju bili nazočni u bunjevačkoj narodnoj plesnici na sv. misi, koja je održana na hrvatskom jeziku. Nakon skopnog ručka s domaćinima, krenuli su kući.

(lj. k.)

Ples boja

U prelijepom ambijentu, na salašu Paje Đuraševića, nadomak Bunarića, održana je I. likovna kolonija „Bunarić 97“ u organizaciji Likovnog odjela HKC „Bunjevačko kolo“. Ovo druženje bojama, prirodom, duhom i riječju trajalo je 4 dana, od 11. do 14. rujna. Uz Koloniju „Bunarić“ „prošlo“ je preko 30 slikara umjetnika i još toliko gostiju, i to svih starosnih dobi, dok je iza njih ostalo nekoliko desetina likovnih zapisa. Nadamo se da će ova Kolonija i ubuduće nastati, te na taj način osvjetliti trag prirode oplemenjen bojama.

(v. s.)

Ravničarska izmaglica u bojama

Povodom 40 godina rada, u organizaciji Likovnog odjela HKC „Bunjevačko kolo“ upriličena je 10. samostalna izložba Ruže Tumbas u Vestibilu Gradske kuće od 2. do 9. rujna, s postavkom od 40 slika, brižljivo odabranih iz različitih perioda njenog stvaralaštva.

Ruža Tumbas početke svoga slikarskog rada vezuje za 1957. godinu kada se prvi put predstavila u sklopu jedne kolektivne izložbe. Najveća zanimljivost na ovoj postavci su slike u ulju nastale upravo tih prvih godina, a koje se po svojoj kvaliteti ne mogu svrstati u takozvana početnička djela. Ruža Tumbas veoma brzo napušta slikanje u tehnici ulja i odlučuje se za pastel u kojem je pronašla svoj osobit izraz i ostala mu dosljedna do danas.

U čemu je tajna ljepote i prijemčivosti Ružinih slika? Svako djelo na izvjestan način otkriva samog autora, njegovu narav, osjećanja, težnje. Ružina djela jesu slike našeg okruženja, stvarni odraz naše ravnice i motiva koji se u njoj mogu naći. Njena djela nastaju brzo, lako, lepršavo u jednom dahu, oplemenjene nesebičnom ljubavlju prema stvaranju. Njen temperament na slici očituje se u dinamičnim, vješto istaknutim, slojevitim linijama koje grade motive zemlje i bilja, a smiruju se tek u prostranstvu neba. Njeni putevi, salaši, oranice, šume, utapaju se u ravničarske izmaglice s dozom sjete koju neizbježno sa sobom nosi život u ravnici. Njena djela su iskrena, stvarna, rezultat stvaralačke potrebe, autentičkog likovnog jezika i nadasve snage jednog neobičnog talenta.

(o. š.)

Dvoje zaljubljenih trebaju prijeći određeni put do ljubavi. Često je put od zaljubljenosti do ljubavi trnovit. Ali ga valja prijeći. Jer, zaljubljenost sama po sebi ne može, na primjer, biti temelj braka. Nju treba shvatiti samo kao početni kapital, dobijeni „miraz“, dar na kome treba raditi, koji treba obogaćivati, pretvarati u ljubav koja može trajati, koja nije preušteta sama sebi, koja nije više stanje koje smo predani, nego čin, djelovanje u kome smo aktivni i svjesni suradnici.

Duboka mudrost ljudskog jezika ističe nam najvažniju razliku između zaljubljenosti i ljubavi u braku. Čovjek se „zaljubljuje“ ali „sklapa“ ili „stupa“ u brak. To znači da je zaljubljenost nešto što nas prečiže, a brak je dostignuće temeljeno na odluci. Činjenično je ako nas voljena osoba zavjeri, ali je uglavnom naša krivnja ako ne uspijemo u biku.

Svatko želi uspjeti u braku. Stoga je važno da se zasniva na čvrstim temeljima. Pri tome zaljubljenost nije dovoljna. Traži se čvrsta, istinska ljubav.

Koje su značajke te prave ljubavi? Obično se navode ova četiri obilježja (M. Szotmártoni):

1. Prava ljubav nije pasivnost, nego aktivnost. To znači napor i trud. Ljubav je zapravo zadatak. Samo aktivna ljubav može biti osnova kvalitetnog i dugotrajnog bračnog odnosa.

2. Ljubav traži uzajamnost, obostranost. Ljubav nije samo osobni zadatak, ona je zajednički zadatak. U tom smislu, ljubav je održavanje cjeline u kojoj se

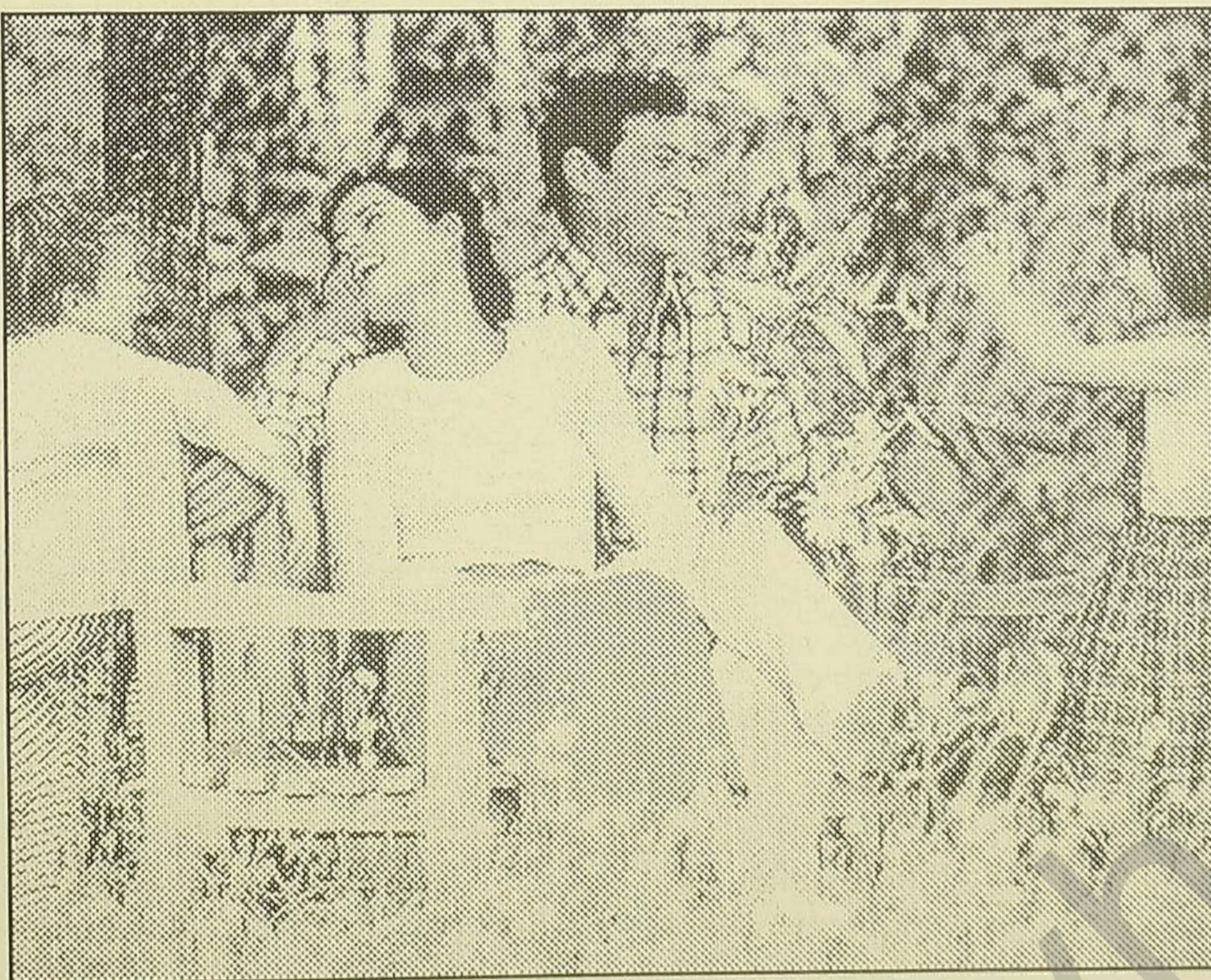
ornost prema braku kao takvom. Kao da je brak u svom procesu postao neka nova, superindividualna cjelina koja prisiljava muškarca i ženu da stupe u njegovu službu. Ta prisila jedino je podnošljiva ako njih dvoje dobrovoljno teže jednom cilju. To je zapravo iskustvo koje podupire i stvara neuništivi karakter bračnog stanja.

3. Pravoj ljubavi ne smeta jedinstvenost i individualnost pojedinog partnera. Ljubav je spajanje različitosti, a ne njeno uništavanje. Zato je uvijek opasno ući u brak s potajnom namjerom da se partner mijenja. On će se, naravno, mijenjati sam od sebe pod vodstvom ljubavi, ali to nije namjerna promjena, nego spontana.

4. Prava se ljubav stalno mijenja. Nije kruta, nego je fleksibilna; svakoga dana drugačija, svakoga dana nova. Zato je stalno treba njegovati.

Samo takva ljubav može biti garancija sređenog braka. Tu ljubav među supružnicima ne može zamijeniti ni ljubav prema djeci. Naprotiv, kvalitetna bračna ljubav preduvjet je kvalitetne roditeljske ljubavi.

Luan Marko Gashi

nalaze njih dvoje. Zgodno argumentira Schwartz: „Kada se dvoje odluče stupiti u brak, onda brak postaje zadatak koji se mora izvršiti“. I sada se pojavljuje nešto sasvim novo: muž i supruga osjećaju odgov-

Luan Marko Gashi

Ljubav u braku

Psihologija oko nas

Struktura stvari (VII.)

(nastavak iz prošlog broja)

Jednom popunjena s dva elektrona sa suprotnim spinovima, idući elektron mora ići u neku od više udaljenih orbita. Ovako dolazi do složenih vanjskih struktura atoma, koji čine sva različita kemijska svojstva atoma. Čestice s jednom jedinicom spina ili s dvije jedinice spina, vole se skupljati. Laserska zraka je skup potpuno identičnih fotona, koji imaju istu energiju i ne smetaju ih da budu zajedno. Supertstrune, kvarkovi su naspram njih nepojmljivo veliki. One su jednodimenzionalne i imaju dužinu sličnu strunama. Po njima prostor ima tri prostorne dimenzije, dodatnih šest su na ljestvici struna 10 na minus 33 centimetara (atomska jezgra je 100 milijardi milijarda puta veće), ove dimerizije se uvijaju jedna oko druge u svakoj točki prostor-vrijeme, gdje se nalaze superstrune. One se javljaju u petljama, ili u petljama i u izduženom obliku. One se neprekidno međusobno sudaraju i vibriraju. Ono što određuje kako da gledamo strune, kao materijalnu česticu (kvark ili elektron) ilikao čestica sile (foton ili Z čestica) su sami tipovi kom vibriraju ili se sudaraju. David Gross, fizičar sa Prinstona ih je preključio dvadesetih godina našega stoljeća. 1984. Michael Green sa Londonskog univerziteta i John Schwartz s tehničkog instituta iz Kalifornije sa ostalim znanstvenicima su dali heterotetsku teoriju struna, koja sve čestice i sile opisuje geometrijski kao formu i vibraciju struna submikroskopskog 10 dimenzionalnog prostor-vrijeme. Kako je Einsteinova teorija relativnosti geometrijska-gravitacija zakrivljenost makroskopskog četverodimenzionalnog Prostor-vrijeme, dobijamo da se kvantna teorija čestica spoji sa relativnošću. Gravitacija i ostale sile su jedno te isto. Teorija struna ne samo što omogućava već i traži da se sile, čestice i kvantna mehanika ujedine.

(kraj) **Lazar Francišković** ✍

A t o r i z a m a

- Gordijev čvor je, izgleda, nadživio Aleksandra Makedonskog.
- Jugoslavija je neodvojivi, slijepocrijevni dio Europe.
- Princip življenja: guraj naprijed - ima još mjesta... u ambisu!
- Gramatička zavrzlama: forsiraj subjekt, do objekta brzo ćeš doći.
- Raniji vlastodršci imali su jednu dvorsku ludu; sadašnji ih imaju sijaset.
- Što će njima nesigurni europski tokovi; sigurniji su u mirnim i mutnim vodama.
- Režim željeznim zastorom navlači ludačku košulju svojim podanicima.
- Plemenit i razborit čovjek slaže prvo sitan mozaik.
- Čovjek sve hoće ako može.
- Čim prođu Izbori nastupaju b(d)eričetni dani.

Željko Skenderović ✍

Pčelarstvo

Svjetski sajam pčelarstva

Predstavljanje u Republici Sloveniji

Nakon SR Jugoslavije i Republike Mađarske predstavljanje Svjetskog sajma pčelarstva obavljeno je 25. travnja ove godine i u Ljubljani, glavnom gradu Republike Slovenije. Tom prigodom višečlano izaslanstvo predvodio je **Stipan Pekanović**, odvjetnik iz Sombora i predsjednik ove udruge i Svjetske pčelarske burze. Glavni donator ove manifestacije bila je tvrtka „Medex international d.d.“, jedna od najvećih proizvođača pčelarskih proizvoda u Europi.

Tijekom boravka u Ljubljani, predstavnici Sajma i Burze izložili su plan i program rada o ovoj značajnoj manifestaciji koja će biti održana koncem XX. stoljeća u Beču. Domaćini su svesrdno podržali inicijativu i obećali punu pomoć i suradnju. Između ostalog, oni su izrazili želju za daljnjim kontaktima s pčelarskim organizacijama iz Vojvodine, s kojima su i ranije imali dobre poslovne odnose. Istom su

prigodom domaćinima uručeni i darovi: slike somborskih slikara Milana Konjovića i Dragana Stojkova, kao i licitarski kolači poznate somborske licitarske kuće „Janović“.

U narednom periodu predstavljanje ovih udruga bit će održane u Slovačkoj, Makedoniji, Hrva-

tskoj i još nekim zemljama. Budući da su mnogi pčelari s naših prostora ranije surađivali s renomiranom tvrtkom „Medex“, koristim priliku da ih obavijestim da se ovo poduzeće sada nalazi na sljedećoj adresi: Ljubljana, Linhartova 49/a, gdje se nalazi uprava i svi pogoni.

Ante Zomborčević ✍

Promocija knjige

Knjiga Marka Peića i Grge Bačlije, „Narodne umotvorine bačkih Bunjevaca“ u izdanju „Obnoviteljske bunjevačke matice“, bit će promovirana u petak, 3. listopada u 19 sati, u velikoj sali Gradske biblioteke u Subotici. O knjizi će govoriti Ivan Skenderović, Josip Buljovčić, Marija Grasl, te Marko Peić i Grgo Bačlija. Narodne umotvorine recitirat će Katarina Bačlija i Josip Bajić.

NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

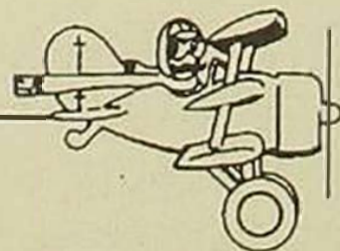
FUNERO

PRIVATNO POGRBNO PODUZEĆE

- Subotica, Karađorđev put 2 telefon: (danonoćno) 55-44-33
- Bajmok, JNA 3 (u cvečari „Mariska“) telefon: 762-024 (danonoćno)
- Palić, Jo Lajos 18 (u cvečari „Orhideja“) telefon: 752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon (danonoćno): 792-202
- Novi Kneževac, Maršala Tita 16 telefon: 0230/83-417

NAVRAĆITEI
Čekamo Vas svaki dan od 12 do 22 (osim ponedjeljka).
MENI od 12 do 16 sati
PO POPULARNOJ CENI.
Pripremamo i druge kulturne dukate (specijalitete).
ORGANIZIRAMO svadbe, prigodne svečanosti, poslovne ručkove, večere, razne godišnjice, godišnjica prvog poljupca, godišnjica... izmislite sami, nije teško, lepše je i lakše.
DODITE izvedite obitelj na nedeljni ručak bar jednom nedeljno.
SVAKE NEDELJE BUNJEVAČKA UŽINA.
PRIJATNOI
Pročitalje do PRERADOVIĆEVE 4.

Gemini - commerce
SUBOTICA, Lenjinov park 1/II, ☎ 551-093, 552-087
KANCELARIJSKI MATERIJAL I PRIBOR

Stručno i pouzdano
POMOĆ U UČENJU...
PRIPREMA ZA
KVALIFIKACIONI ISPIT...
...PLUS AUTOŠKOLA.
☎ 27-010
ŠKOLA PLUS
ŠTROMAJEROVA 3 SUBOTICA

GARANT
PREDUZEĆE ZA
SPOLJNU I UNUTRAŠNJU
TRGOVINU n.o.o.
TRG OKTOBARSKE REVOLUCIJE 27
SUBOTICA
024/25-004 direktor
27-002 komercijala
29-042 maloprodaja
23-537 magazin
telefaks 024/26-719

Tel: 552-774
SALAS
ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

Vršidba (III.)

Da je mašinar ma koliko bio na glasu komšije su došle zagledat rad mašine. Priporuka mašinaru je bio njegov rad, a one ogledu u tom koliko ga čisto radi. Posli prvi ovršeni snop mašinista i gazda guvna su prigledali slamu, kako su ovršeni kovi, da vide tribal podesit zazor izmed bubnja i košarova. Nije ostatak ni jedan neovršen klas u vlatu žita. Ručnim rešetom provirivali nekoliko zavata sitne plive da provire nijel u njoj ostalo koje zrno žita. Ako je tribalo podesili su otvor vitra velike vijalice. Kad je sve bilo u redu, kad su se uvirili da ide samo pravim džakom – u džak, nastavili su poso. Nisu sva žita jednaka po većini vlata, pa su u svakom guvnu provirili i po potrebi podesili zazor izmed bubnja i košarova. Mašinista, a i gazda guvna, su tokom rada mašine u guvnu više puta proviravali dal svo žito teče u džak.

U umišćanju mašine u guvnu svaki radanik je znao šta treba raditi, da ona što prija počme raditi. Kazan je mašinista natiro u rad i odredio daljinu od kasle (1. a za to vreme su kasli pokopane točkove stegli pačama, namistili je vodoravno uzdužno i poprično. To su pozala u rami svake kasle ugđena vodokazna cakla. Kada je morala bit umišćena vodoravno, jel se na njoj okreće veli teret, bubanj (2.), s oko 1.50 o/m, na visini od oko 2,5

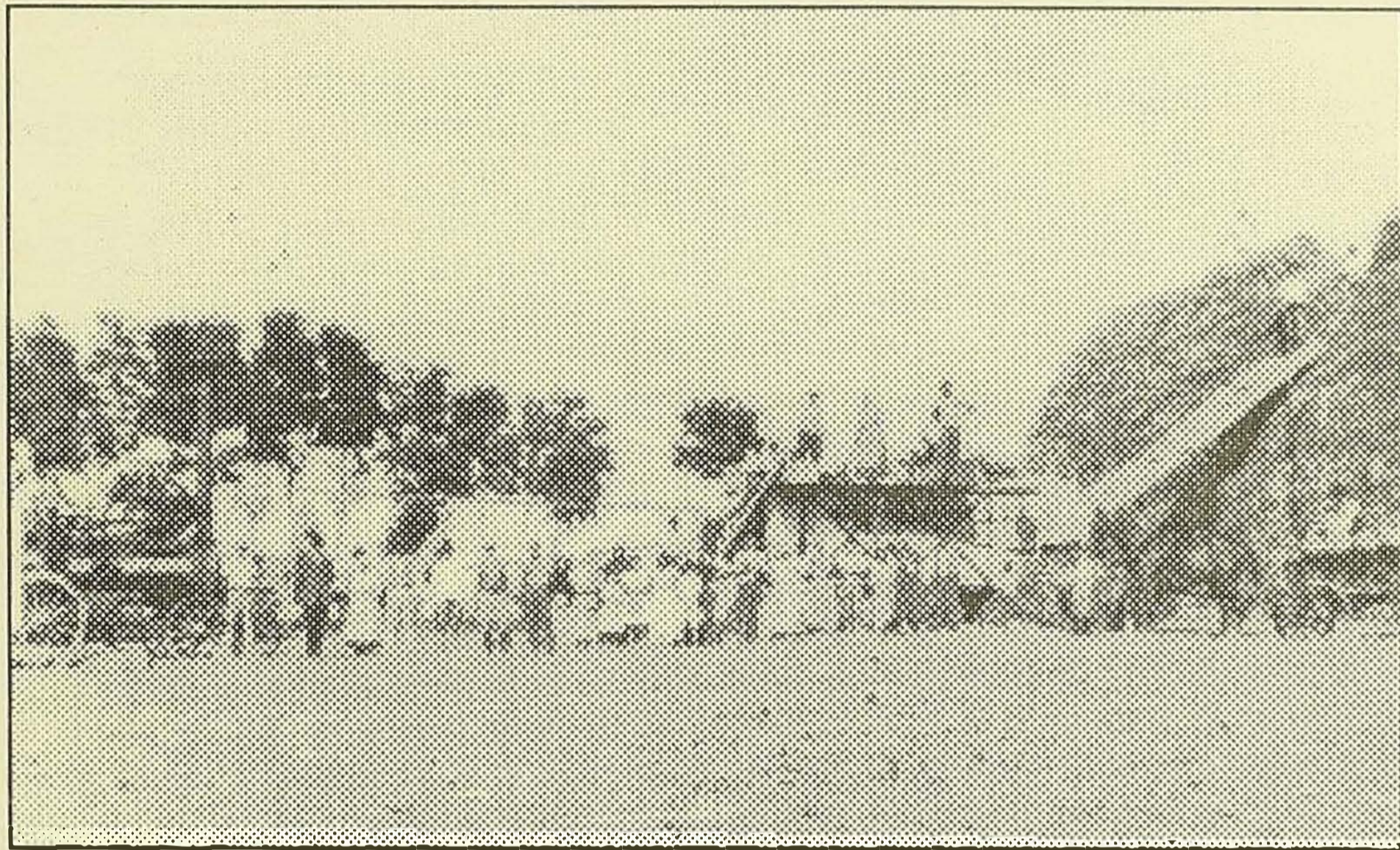
m. Iz to, nemiran rad kasle prave i slamotres i plivotres, s kojim sabirnim i donjim povratnim astalom. Ako kasla ne bi dobro umišćena moglo bi doć na njoj do velikog oštećenja. Kasla je s kazanom sastavljena na remenicu bubnja metnutim pogonskim kajišom, priko kojeg je na nju prineta snaga. Oteg je kajišovima razneta na ostala radna tila: slamotres, plivo-

otres, veliku vijalicu, kašikasti elevator za žito, gruvač, malu vijalicu i po potrebu na trijor. Ako je kasla imala noseći elevator, on je pogon dobio s osovine slamotresa.

Poso se na svim mašinama odvija redom: snopljari su načeli kamaru zbacivanjem patkova, pa su povlatom sašli do dnola podine. Načeli su fitalj (3.) il najviše trećinu kamare, zavisno koliko je bila velika, da je lakše mogu pokrit ponjavom u slučaju ako naiđe kiša. Na kasli je dobačen snop doboška podigla, a kad je ranjač obuvatio iznad užeta, prisikla je uže, a ranjač je žito razvuko po širini bubnja. Risarski snop je razvlačio na dvared, a mašinski (4.) odjedared. Raž je ranio pomalo i polegnuto, da se vrlo dugačka slama ne obmota oko bubnja, jel bi onda spao velik pogonski kajiš s remenice, a rad tog bi mašina morala stat. Tako su vrlj snop za snopom, a ranjač je određivo brzinu rada svim drugim mistima. Najvažnije je bilo da se poso odvija brez zastoja, da u bubnju uvik ima razvučen snop žita.

Iz bubnja je slama priko košarova izbačena na vile (četri il pet) slamotresa koje su naizmenice priko kolinaste osovine dizanjem gori-doli i pomiranjem naprid-natrag izbacile slamu

kroz usta prid radu il na elevator. Ovršeno žito, koje je omlatio bubanj najvećim dilom je propalo, kroz rešetke gornjeg il donjeg košara, na gornja mala rešeta i otaleg se slilo u sabirni kanal na dnolu kasle. Manji dio žita je priko rešeta pao na donji sabirni astal, a otaleg priko donji rešeta u sabirni kanal. Malo žita je očlo sa slamom na vile slamotresa, otkaleg je trešenjam slame spao na gornji sabirni astal, a otaleg se skotrljalo na donji povratni astal; s njegov

priko rešeta u sabirni kanal. Malo žita je sa sitnom plivom izvijano na plivotres otkaleg je velika vijalica izvijala sitnu plivu, teža zrna su ostala na dnolu i skotrljala se s donjeg kosog astala priko rešeta u sabirni kanal. Put žita kroz kaslu je složen, al je tako udešeno da ono ne mož izać napolje sa slamom il sitnom plivom. To su spričavali gornji i donji astal, koji su kosi i nagnuti natrag

pa se zato zrna žita moraju skotrljati kroz rešeta u sabirni kanal u dnolu kasla. Iz sabirnog kanala na kajišu namišćene kašike (kašikasti elevator) su digle žito u gruvač, koji je omlatio iz vlata plivu iz vršni klasova (5.), a kroz njegov je očišćeno žito ostataka plive malom vijalicom po potrebi propušteno kroz trijor i izravno kroz šipkove u džakove. Žito se u džakove punilo kroz dva šipovka, uvik je teklo u jedan džak, dok je napunjenog mažaš svezo i metnio na mažu. Kroz druga dva (tri) šipovka propuštali su šuljak (6.) i nečistoću (najviše sime korova).

(nastavit će se)

MANJE POZNATE RIČI:

1. kazan – il koja druga pogonska mašina u radu sa kaslom po propisu je morala bit udaljena od kamare najmanje deset meteri.
2. u kasli – „osmici“ (širina bubnja 54“) bubanj s košarovima težak je oko 500 kila.
3. fitalj – četvrtina
4. mašinski snop – snop iz kosačice odlagačice il samovezačice.
5. – u vlatu žita u vršnim klasovima su sitnija
6. šuljak – sitna zrna žita nepravilnog oblika, otpad

j. š.

Alojzije Stantić

Pravnički

kutak

Tutor

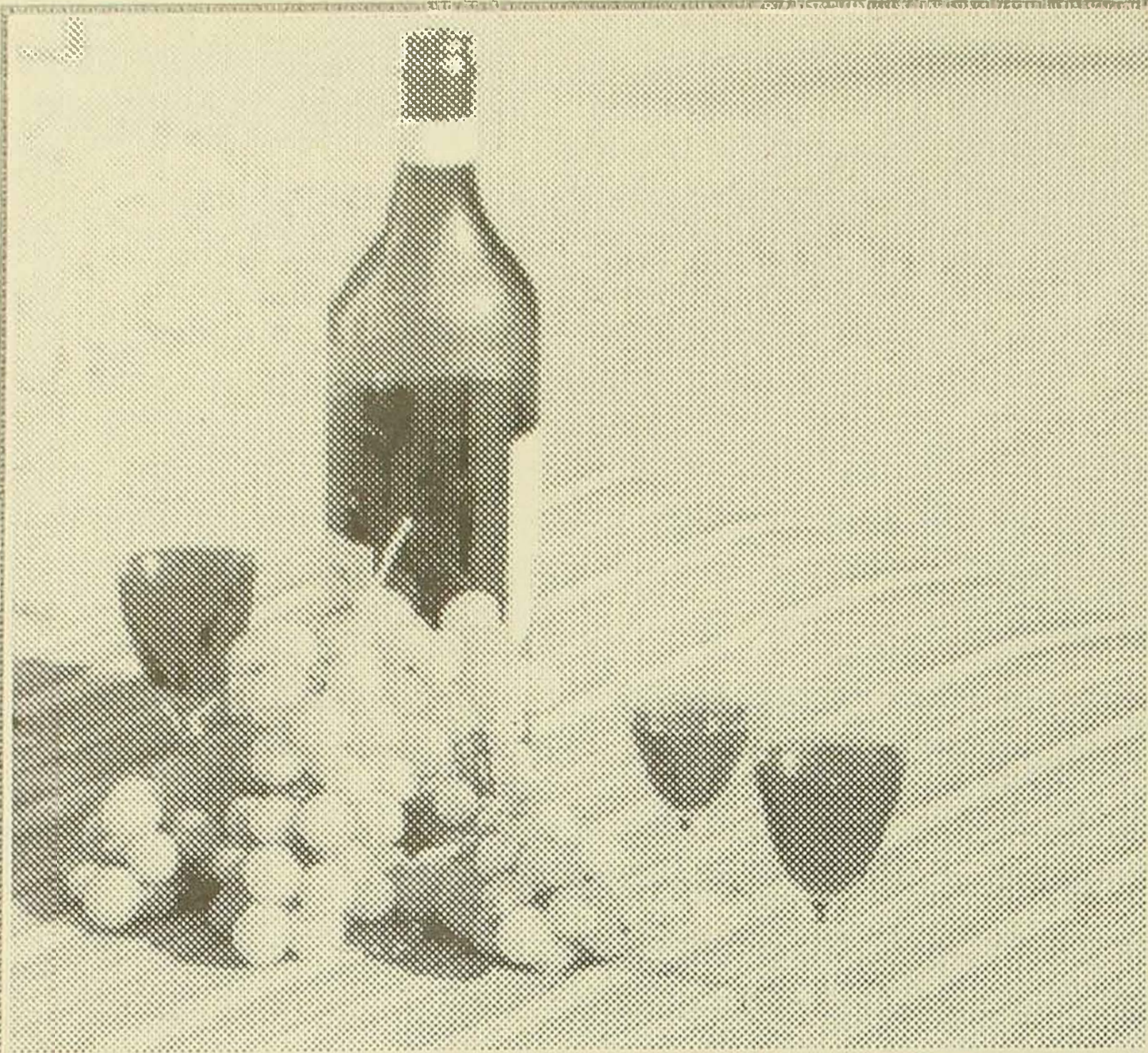
Tutor je još jedna od klasičnih bunjevačkih riječi stručnog nazivlja, koja je neposredno preuzeta iz latinskoga jezika, poput množstva drugih stručnih riječi iz raznih oblasti.

Tutor je riječ antičkoga latinizeta koja u neposrednom prijevodu znači branitelj, zaštitnik (od lat. tueri - štiti, čuvati). Suvremeni hrvatski pravni termin za tutora je skrbnik ili staratelj, dok je srpski naziv za tutora - staralac.

Tutorstvo je bunjevački termin za hrvatsku riječ skrbništvo i srpsku starateljstvo. Ova pravna ustanova je nastala još u rimskom pravu, ali je prvotno imala dva oblika: štitništvo ili tutorstvo (tutela) te skrbništvo (cura - briga, staranje, krb). Ta su se dva oblika još u rimskom pravu uglavnom spojila u jednu ustanovu, premda je ovo razlikovanje zadržano i u nekim suvremenim pravima.

Danas u srbijanskom i hrvatskom pravu postoji tri vrste tutorstva:

1. Tutorstvo nad malodobnicima o kojima se ne staraju roditelji, primjerice ako su roditelji nepoznati ili umrli.
2. Tutorstvo nad licima lišenim poslovne sposobnosti, kakav je slučaj s duševno bolesnima, rasipnicima (otuđivanje u bescijenje, stalno darivanje, časavanje i sl.), kroničnim alkoholičarima, licima s teškim oblicima staračke senilnosti i sl. U ovom slučaju odluku o stavljanju pod tutorstvo donosi sud nakon saslušanja vještaka-liječnika, te samu osobu o kojoj se radi.
3. Tutorstvo za posebne slučajeve npr. licu nepoznatog prebivališta ili boravišta protiv koga se vodi nekakav spor. Staratelja kod nas postavlja poseban upravni organ - organ starateljstva (Centar za socijalni rad) koji i nadzire tutore.

Zatvoreno otvaranje 1. (...), g7!

Tijekom predizborne kampanje bilo je otvaranja, i to raznih otvaranja: običnih otvaranja, prigodničkih otvaranja, poluzatvorenih otvaranja, nužnih otvaranja, otvorenih otvaranja, neophodnih otvaranja pa i zatvorenih otvaranja. Bilo je ne može se reći da nije bilo, kad je bilo!

Vrijeme je da u to ime već nešto i „zatvorimo“. Živjeli do sljedećih otvaranja!

Kutak sluđenih

Poluautocesta polugotova

Presretni i ustreptali, ne trepćući promatrali smo kako se cijela svita ljudi Koji Nešto Znače kod nas, a na čelu te ponosno marširajuće predizborne kolone bio je i sam Predsjednik eSeRJota, kako bi to rekao jedan drugi Predsjednik, obrela jednog kišnog jutra na prelijepim, rujnskima obroncima bez padina Feketića poradi puštanja u promet dvijeipolokolone prometnice. Čutio se isto tako, ali s prepuno jačim intenzitetom, i svaki čitatelj, koji nije mogao biti izravni gledatelj, jednog ovdašnjeg tjednika, istina sada već bez ikakvih namjera, budući da je to gibanje naroda oko Njega zabilježio na skromnih osam (brojem 8), zamislite, samo crno-bijelih stranica. Uzdrhtali tom prigodom, uznevjereno nismo ujedno vidjeli, zbog skromnog prostora, kakvi su automobili dostojni za te ljude. Nismo vidjeli da su svi crni i dugi, sa sitnim brojevima na tablicama i plavocrevnim svjetlima. Vidjeli smo samo ozbiljne ljude ovoga puta nasmijane koji, premda nasmijani, ozbiljno šetaju domovinom i nešto sitno grade. Osobito prije izbora.

Bunjevačka narodna pripovijetka

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Prid srušenim križom još niko nije skido šešir

Jedan gazda bio ol da Bog takog još nije vidio, makar je sav svit on stvorio. U selu ni dite neće proć šorom da se ne javi čoviku, a gazda prolazi ko da osim njegov nema žive duše.

Al svaka sila za vrimena. Jedared pritovario volovska kola brašnom, a točak se slomio u po puta.

Od tog njegov ne bi zabolila glava, al udarila i kiša. Počela liti ko da ne pada iz neba već iz provaljenog bureta.

Počo pcvat, pa ljudi otvorili pendžere. Kad su vidili gazdu počeli se dovikivat priko sokaka, al gazdu ko da i ne vide.

A on već vidi, ako potraje, sve brašno će zakisnit u džakovima. I sad nema: ko sam, šta sam. Poviče iz sveg glasa:

Da li je baš tako lako biti pridsidnik u Subotici?

ODGOVOR:

Jedan senčanski Bunjevac, po imenu Kohn Moric, u jednom selu na vašaru zaradio je mnogo novaca. Kako priko noći nije smio da novac drži kod sebe, otišao kod pridsidnika jevrejske crkvene općine i zamolio ga je, da mu pmi novac do sutra na čuvanje. Pridsidnik prije no što je primio par dozvao je dva člana crkvene općine, da budu prisutni kod priimanja novaca.

Sutradan dođe Kohn Moric i zatraži od pridsidnika svoje par Pridsidnik ga je primio sa čuđenjem:

– O kakvim to parama govoriš? Ti meni nisi dao nikakve parama na čuvanje.

– Ali molim vas, gospodine pridsidniče, čak su bila prisutna dva svidoka: Švarc i Braun.

Pridsidnik odmah dade pozvati Švarca i Brauna, te ih upita:

– Jeste li vidili da je ovaj Kohn meni dao kakve pare?

– Mi nismo.

– Dobro je, možete otići.

Kada su svidoci otišli, pridsidnik izvadi pare iz kase i prida Kohnu.

– Ali, gospodine pridsidniče, zašto ste sve to učinili sa mnorn

– Zato – odgovori mu pridsidnik – da vidiš u kakvoj sam crkvenoj općini pridsidnik.

(„Bunjevačko žackalo“, 22. ožujka 194)

(Na)učimo divanit

Bio kralj prznica i nazlobrzan – jedan taki prikoviše težak za tri carska atara. Što uvrtilo se u glavu to bit mora makar se svit privrnio, a kralca bila dobra, komad kruva nije ko ona. Rodila ona prvo dvjke, dva derana i s njuima je sve bilo u redu, al kad je i trećeg sina donela na svit sve krenilo naopako ko da se nebo u zemljom privrnilo. I prva dva dva derančića su lipi, al najmlađi bio prava milost Božija. I ne bi bilo nevolje da babo na kaki jeste.

(„Tica zlatnog srca“, iz zbirke pripovjeda „Jabuka s dukatima“, „Osvit“, Subotica, 198)

MAJKA I DILER

NASLONILA MAJKA BICIGLU NA VAROŠKU KUĆU, ISPRID BANKE. BICIGLA PAK NADOBUDAN DILER ĆE: MAJKO SRUŠILA VAM SE BICIKLA!

A MAJKA KO OPARENA: E, SINE MOJ, DA SAM I TEBE JAŠILA OD TAVANKIA DOVDE, BOME, SRUŠIO BI SE I TI! A POŠTO MARKA DANAS? ZAPRŽI ČORBU ONA.

MUDROST

Izbori 9.
Jedan nesretan čovjek ne može biti glasač, ni a ovim, ni narednih nekoliko izbora, jer se njegova nesreća ne rješava provalom raznih otvaranja. Što jest, jest.

– Brže voštanu ponjavu! Ne vidite da će mi propast godij kruz?

Oni se samo dovikivaje, koji o opanku koji o obojku, a e niko ni da pogleda.

On se uvatio za glavu:

– Ljudi Božiji, pa šta ja ovo?!

Na to jedan dida poviče komšiji priko puta:

– Ovaj izgleda nije s ovog svita kad ne zna ni to, da srušenim križom još niko nije skido šešir.

Kazivao: Roko Stantić Đulin